

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

Максим БУЛИК

«19» листопада 2024 р.

**«НАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

Кваліфікаційна робота

здобувача вищої освіти другого (магістерського)
рівня вищої освіти освітньо-професійної
програми «Міжнародні відносини»

Петрової Софії Володимирівни

Науковий керівник: Трофименко Микола
Валерійович, д.політ.н., професор кафедри
політології та міжнародних відносин
Маріупольського державного університету

Рецензент: Трима Катерина Андріївна, кандидат
політичних наук, професор кафедри
міжнародних відносин, інформації та
регіональних студій Національного авіаційного
університету

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою відмінно / 97 / А

Секретар ЕК

Анастасія ТРОФИМЕНКО

«17» грудня 2024 р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ...	14
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ПРОЯВИ НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	26
РОЗДІЛ 3. СТОРІТЕЛІНГ ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ.....	43
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

У сучасних міжнародних відносинах кожен актор на міжнародній арені прагне посилити свій зовнішньополітичний вплив, використовуючи не лише традиційні методи дипломатії, але й такі новітні її форми, як цифрова, публічна, кулінарна, спортивна дипломатія тощо. Окремим підвидом дипломатії, який здобуває особливої уваги за часів посилення впливу кожного окремого індивідуума на міжнародний баланс, є народна дипломатія. Зокрема, народна дипломатія означає альтернативну стратегію вирішення проблем, яка підкріплює роль, яку можуть відігравати недержавні суб'єкти у пом'якшенні складних міждержавних відносин і сприянні розв'язанню глибоко вкорінених конфліктів, які політичні лідери та приватний сектор не можуть вирішити поодиноці [59].

У сучасних міжнародних відносинах кожен актор на міжнародній арені прагне посилити свій зовнішньополітичний вплив, використовуючи не лише традиційні методи дипломатії, але й новітні її форми, такі як цифрова, публічна, кулінарна та спортивна дипломатія. Особливу увагу серед цих нових підходів привертає народна дипломатія, яка відіграє важливу роль в умовах зростаючого впливу окремих індивідів на міжнародну систему. Народна дипломатія становить альтернативну стратегію врегулювання міжнародних проблем, підкреслюючи значення недержавних суб'єктів у процесі пом'якшення складних міждержавних відносин. Вона сприяє вирішенню глибоких, структурних конфліктів, які політичні лідери та приватний сектор не завжди можуть розв'язати самостійно [59]. Отже, народна дипломатія є ключовим елементом сучасних підходів до забезпечення стабільності й порозуміння на глобальному рівні, створюючи можливості для конструктивного діалогу між різними суспільствами та культурами.

В умовах повномасштабної війни український дипломатичний фронт являє собою комплексну структуру, яка покладається як на традиційні, так і на

нові методи дипломатичної взаємодії. Адаптація під умови воєнного часу зробила зовнішньополітичну стратегію України феноменальною, зокрема у побудові комунікації із зовнішнім світом, донесення своїх наративів до міжнародної спільноти та актуалізації нового позитивного іміджу держави.

Особливо це стосується практики «народних амбасадорів». З початком широкомасштабної війни на території України, кількість українців, вимушених виїхати закордон у пошуках тимчасового захисту перевищила 6 млн. осіб, у зв'язку пошуку ними тимчасового захисту в іноземних спільнотах [77]. Починаючи з 2022 року, українці, які мігрували закордон, поступово інтегрувались в нових громадах та за рахунок цього отримали потенційний вихід на іноземну аудиторію для просування українських наративів. Використання цього потенціалу є дуже важливим в рамках зовнішньої діяльності України, що активізує в свою чергу потребу в аналізі сучасної української народної дипломатії.

Українські громадяни, які опинилися за кордоном через війну, відіграють важливу роль як амбасадори народної дипломатії своєї країни. Вони сприяють поширенню правдивої інформації про ситуацію в Україні, формуванню позитивного міжнародного іміджу держави та мобілізації підтримки з боку іноземних урядів і громадянського суспільства. Завдяки їхній активній участі в культурних, освітніх та соціальних ініціативах, а також через особисті контакти, ці громадяни зміцнюють міждержавні зв'язки та сприяють взаєморозумінню між Україною та країнами перебування. Таким чином, вони роблять вагомий внесок у розвиток народної дипломатії, виступаючи своєрідними "мостами" для діалогу й підтримки на глобальному рівні.

Актуальність магістерського дослідження обумовлена чинниками російсько-української війни, протягом якої конфліктуючі сторони не змогли вирішити конфлікт дипломатичними методами. Більше того, стабільність міжнародних відносин в глобальному розумінні стає більш хиткою з кожним новим роком, що проявляється у розв'язанні нових гарячих конфліктів та

напруження дипломатичних відносин між іншими державами. В контексті цих факторів, що вказують на недостатність традиційних дипломатичних методів для вирішення війни між Україною та росією, як лише між самими державами, так і з залученням третіх сторін, мають задіюватись нові інструменти впливу. Зокрема швидкоплинне зростання кількості українців, проживаючих закордоном, та їхня стрімка інтеграція у приймаючі спільноти є потенційним підсиленням зовнішньополітичного впливу України на держави-партнери. Задіяння « нової української діаспори » в умовах широкомасштабного вторгнення має розглядатись та досліджуватись як підсилення традиційних проявів дипломатії та фактору досягнення зовнішньополітичних цілей України.

Об'єкт – українська дипломатія в умовах російсько-української війни.

Предмет – народна дипломатія України під час повномасштабного вторгнення російської федерації.

Ступінь вивчення проблеми. Народна дипломатія та її складові, зокрема сторітелінг, є актуальним предметом досліджень багатьох іноземних та вітчизняних науковців. Питання української народної дипломатії привертало увагу вітчизняних науковців із часу відновлення незалежності України та здобуття нею міжнародно-правової суб'єктності. З початком повномасштабного вторгнення значення народної дипломатії стало предметом нових наукових підходів і дискусій, як для міжнародної, так і вітчизняної науки.

Д. Нассар та А. Татевосян разом з Центром громадянської дипломатії США в своєму дослідженні «Center for Citizen Diplomacy The Role Of New Media In Advancing Citizen Diplomacy Roundtable» апелюють до взаємозв'язку народної дипломатії та нових медіа, соціальних мереж [74]. Вони зазначають, що можливості сучасного цифрового технологічного світу не є обмеженими географічними кордонами, але в той самий час не мають змоги уникнути політичних розломів. В даному дослідженні розвиток сучасних технологій

розглядається як безпосередні можливості для розвитку народної дипломатії та її успішності в контексті міжнародних відносин.

Переваги та ризики народної дипломатії України за часів повномасштабного вторгнення були розглянуті в роботі М. Блавицького та В. Лазарюка «Потенціал громадської дипломатії в умовах гібридного протистояння та військового конфлікту в Україні» [4]. Важливою тезою, яку визначають автори, є те, що дипломатична діяльність українських біженців під час війни може мати лише обмежений успіх, оскільки справжня народна дипломатія включає активну участь усіх компонентів громадянського суспільства, таких як громадські організації, неурядові та некомерційні структури, незалежні засоби масової інформації, профспілки та релігійні асоціації. [4].

Дослідження основних особливостей народної дипломатії через призму обмінів студентів старшої школи та молодіжних обмінів, міжнародного волонтерства, професійних та лідерських обмінів, післядипломних обмінів, аспірантури та стипендій Сполучених Штатів Америки стало предметом дослідження Бандарі Р. та Белявіної Р. в роботі «Оцінка та вимірювання впливу громадянської дипломатії: поточний стан та майбутні напрямки» [50].

Важливі наукові здобутки, зокрема щодо визначення української народної дипломатії на початку цього тисячоліття були досліджені К. Балабанова. В своїй праці «Народна дипломатія в системі міждержавних українсько-грецьких відносин та її роль в реалізації принципів етнополітики України» [1] науковець наголошує на тому, що недержавні форми здійснення міжнародного співробітництва більш послідовні та не залежать від визначених державних пріоритетів у сфері зовнішньої політики. Науковий інтерес К. Балабанова полягає у міжнародних відносин України та Греції, та в даній статті розкриває важливість впливу міжнародних наукових зв'язків, як складової народної дипломатії, на міждержавні відносини.

Одним із найважливіших досліджень, що торкаються теми сторітелінгу в умовах нинішньої російсько-української війни, що безпосередньо стосується публічної та народної дипломатії, є стаття Р. Горбик, Д. Орлової «Трансмедійний сторітелінг і меметична війна: публічна дипломатія військового часу України» [63]. Це дослідження висвітлює перебіг та зміни українських наративів та наративів про Україну в міжнародному просторі, роль сторітелінгу для публічної дипломатії. Автори також відзначають важливе твердження, що з 2014 року публічну дипломатію України (як і Росії) можна розуміти лише як публічну дипломатію воєнного часу [63].

Водночас народна дипломатія під час російської агресії залишається менш дослідженою порівняно з іншими видами дипломатії, що переважають у фокусі академічних досліджень періоду широкомасштабної війни. Це підкреслює необхідність подальшого вивчення ролі народної дипломатії в сучасних умовах, зокрема її потенціалу в контексті глобальної підтримки України.

Метою магістерського дослідження є визначення впливу народної дипломатії України на формування міжнародної підтримки й політичного дискурсу щодо українського питання під час російсько-української війни

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких дослідницьких **завдань:**

- визначити теоретичні засади дослідження такого суспільно-політичного явища як народна дипломатія;
- проаналізувати ступінь вивченості проблеми та охарактеризувати джерельну базу дослідження;
- охарактеризувати суб'єкти, методи та інструменти народної дипломатії за часів повномасштабного вторгнення російської федерації;
- з'ясувати роль сторітелінгу, як інструменту народної дипломатії ;
- оцінити роль народної дипломатії у міжнародній підтримці України під час російсько-української війни.

Джерельна база дослідження складається переважно з текстів промов та виступів, маніфестів, панельних дискусій тощо. Зокрема, важливу роль при написанні роботи мав «Маніфест сталого миру. Never again 2.0», який був представлений на публічній загал в 2023 році активними представниками українського громадянського суспільства та який є джерелом народного волевиявлення щодо розв'язання російсько-української війни. Джерелом, що стало особливо важливим при аналізі українського сторітелінгу, став «XX міжнародний фестиваль документального кіно про права людини». Іншим важливим джерелом у написанні даної роботи стала робота Мстислава Чернова - документальна стрічка «20 днів у Маріуполі» - та його відповідні коментарі до неї, що є сучасним потужним прикладом народної дипломатії України в контексті широкомасштабної війни. Окрім того в рамках даної кваліфікаційної роботи було проведено дослідження, засноване на анонімному опитуванні громадян Європейського Союзу в рамках теми російсько-української повномасштабної війни. Дане опитування стало джерелом неупереджених думок представників країн ЄС щодо поточного стану війни росії та України.

Методологічними засадами дослідження є комплексний підхід, що поєднує загальнонаукові принципи, підходи та методи. Дослідження базується на принципах об'єктивності, детермінізму, когнітивізму та структурності, що забезпечують цілісне й неупереджене вивчення народної дипломатії України в контексті широкомасштабної російсько-української війни.

Системний підхід дозволив розглянути народну дипломатію як інтегровану частину зовнішньої політики України та визначити її роль у формуванні міжнародної підтримки під час війни. Виявлено взаємозв'язок між активністю громадянського суспільства, розвитком народної дипломатії та міжнародним іміджем України. На основі логічного аналізу встановлено вплив народної дипломатії на перебіг війни та позиціонування України на

глобальному рівні.

Для досягнення поставленої мети застосовано такі методи:

- аналітичний — для систематичного вивчення особливостей народної дипломатії та її впливу на міжнародний імідж України;
- порівняння — для зіставлення різних підходів до використання народної дипломатії у воєнний та мирний час;
- опитування — для збору емпіричних даних щодо узагальненого ставлення європейської аудиторії до України за часів повномасштабного вторгнення, а також перспектив розвитку української народної дипломатії на цю цільову аудиторію;
- логічний метод — для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між розвитком народної дипломатії та змінами позицій України на міжнародній арені;
- узагальнення — для синтезу отриманих результатів і формулювання висновків щодо перспектив народної дипломатії.

Наукова новизна дослідження обумовлюється самою постановкою проблеми, яка не є глибоко дослідженою у вітчизняному та іноземному наукових просторах. Мета магістерського дослідження, має за мету визначення характеристик народної дипломатії України під час повномасштабного вторгнення російської федерації та її вплив на перебіг війни.

Наукова новизна даного дослідження визначається зокрема і фактором того, що сьгоднішні міжнародні відносини важко охарактеризувати стабільністю та чітко визначеними патернами розвитку. Так, важливу роль у видозміні двосторонніх та багатосторонніх відносин відіграє і російсько-українська війна, яка продовжує вносити корективи в міжнародних порядок денний. Частково формуючи нову систему міжнародних відносин, кожен з елементів широкомасштабної війни в Україні є актуальним для дослідження.

Значна увага приділяється розвитку народної дипломатії саме за часів повномасштабного вторгнення, включаючи вплив різноманітних її компонентів на стан міжнародних відносин. Більше того, взаємозв'язок сторітелінгу та зовнішньополітичних стратегій в нижчевикладений кваліфікаційній роботі розглядається сама як частина народної, а не публічної дипломатії, що є найбільш поширеною практикою. Окрім того пропонується практичне дослідження, засноване на опитуванні представників 5 обраних країн Європейського Союзу.

У дослідженні з'ясовуються фактори розвитку та адаптації української народної дипломатії до потреб широкомасштабної російсько-української війни, що дозволяє виявити сучасні особливості народної дипломатії України та її визначити її місце в системі сьогоденних міжнародних відносин.

Досліджуються особливості впливу сучасного українського сторітелінгу на перебіг російсько-української війни та формування позитивного міжнародного іміджу України через залучення інструментів народної дипломатії.

У дослідженні порушується проблема комунікації представників громадянських суспільств України та іноземних держав за умов повномасштабного вторгнення, а також їхній вплив на міжнародні відносини.

Отже, аналіз та дослідження проблеми народної дипломатії за часів повномасштабної війни росії на території України дає можливість з'ясувати нові підходи до визначення характеристик української дипломатії за умов війни, а також її вплив на міжнародний порядок денний.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у можливості використання та впровадження матеріалів у навчальний процес у підготовці до семінарських та практичних занять з курсів «Україна в сучасному світі», «Дипломатія: мистецтво та наука» тощо, «Зовнішня політика України», «Дипломатична та консульська служба», «Сучасний університет в світовому науковому та освітньому просторі», розробці методичних матеріалів та

підручників. Окремі положення та висновки дослідження можуть бути представлені для обговорення на наукових конференціях, присвячених проблемі взаємозв'язку та розвитку української традиційної та нетрадиційної дипломатії в умовах повномасштабної війни, а також народної дипломатії як сучасного феномену.

Окрім того, проведення онлайн опитування та аналіз згодом поточного ставлення обраних представників європейського суспільства в рамках повномасштабної війни, може стати в нагоді оцінювання ризиків впровадження нових зовнішньополітичних стратегії, визначення їхніх векторів тощо.

Апробація та публікації. Результати дослідження були представлені та обговорювались в процесі роботи на Всеукраїнській студентській науковій конференції «Україна на ментальній карті Європи: історичний досвід, сьогоднішня перспектива» (Дніпровський Національний університет імені Олеся Гончара), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Суспільно-політичні трансформації у XXI столітті: локальні, національні та глобальні контексти» (Маріупольський державний університет), під час проведення Декади студентської науки 2023, 2024 (Маріупольський державний університет).

За результатами робіт конференцій було опубліковано тези доповідей: «Роль музейного фонду України в популяризації української культури закордоном», «Складова молодіжних обмінів в діяльності української народної дипломатії під час широкомасштабної російсько-української війни», «Вплив народної дипломатії на ментальне мапування відносин України та країн Європи під час повномасштабної російсько-української війни», «Народна дипломатія в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України». Стаття на тему «Народна дипломатія під час повномасштабного вторгнення росії в Україні: роль сторітелінгу в розвитку

міжнародного іміджу України» була подана до №40 збірника «Вісник МДУ. Серія: Історія. Політологія» та знаходиться в друці.

Структура даної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі визначено предмет та об'єкт, мета та завдання дослідження, охарактеризовано історіографічну, джерельну та методологічну бази дослідження.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження» зосереджує увагу на аналізі вивченості компонентів поставленої в кваліфікаційній роботі проблеми, а також їхньому взаємозв'язку в рамках зазначеної теми. Окрім того, увагу в першому розділі зосереджено на методологічній складовій проведеного дослідження.

У другому розділі «Основні прояви народної дипломатії України в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації» було проаналізовано характеристики та особливості української народної дипломатії упродовж повномасштабного вторгнення російської федерації на території України. Особливу увагу було приділено відокремленню концепції народної дипломатії від традиційної, публічної, цифрової дипломатій тощо в сучасних умовах української зовнішньополітичної діяльності.

Третій розділ «Сторітелінг як провідна частина української народної дипломатії під час широкомасштабної війни» присвячений взаємозв'язку комунікації звичайних громадян України, представників неурядових організацій, журналістів тощо з представниками міжнародної спільноти та його впливу на розвиток міжнародного іміджу України. Окрім того, в рамках даного розділу представлено зміст проведеного в рамках даної роботи опитування, яке було покликано виявити середньостатистичну думку громадян Європейського Союзу щодо теперішнього перебігу російсько-української війни. Дослідження базується на аналізі загальної думки європейських громадян, а також розрізненої за національними чинниками.

Висновки містять узагальнення з проблеми дослідження.

Додатки містять статичні дані проведеного дослідження, викладені у формі таблиць та відповідних пояснень.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Категорійно-понятійний апарат та концептуальні засади дослідження народної дипломатії у міжнародних відносинах

Всебічний аналіз впливу народної дипломатії на перебіг російсько-української широкомасштабної війни неможливо провести за відсутності відповідного категорійно-понятійного апарату та концептів, що складають ґрунтовні засади будь-яких наукових досліджень.

У першу чергу, важливо визначити та зробити аналіз вже існуючих визначень тих дефініцій, які мають найбільше значення для даного дослідження, а саме «публічна дипломатія», «м'яка сила», «цифрова дипломатія», «російсько-українсько широкомасштабна війна», «народна дипломатія», «актори народної дипломатії» тощо.

Питання публічної дипломатії є одним із наукових інтересів М. Трофименка. У своїх працях він досліджував походження терміну "публічна дипломатія" та аналізував особливості й відмінності між традиційною та новою формами публічної дипломатії. Окрім того, К. Балабанов та М. Трофименко стверджують, що публічна дипломатія є яскравим прикладом застосування "м'якої сили". У своїй роботі «"Публічна дипломатія" як відповідь на виклики сучасності» дослідники відзначають, що публічна дипломатія може мати як традиційну форму (інформаційна пропаганда через радіо, телебачення, кіно; навчання окремих соціально-професійних груп населення для формування лояльної еліти; поширення політичної культури через виставкову діяльність тощо), так і цифрову форму (розміщення радіо- та телепередач в Інтернеті, розповсюдження літератури в цифровому форматі, моніторинг дискусій у блогах інших країн; створення сторінок державних установ, посольств та персоналізованих сторінок урядовців і послів у соціальних мережах; розсилка інформації через мобільні телефони тощо).

Перше використання терміну «публічна дипломатія», процитоване «Нью-Йорк Таймз», відбулося у січні 1871 року в репортажі щодо дебатів у Конгресі США. Член Палати представників Семюел С. Кокс (демократ з Нью-Йорка, а також колишній журналіст) виступив з глибоким обуренням проти таємної інтриги щодо анексії Республіки Домініка, зазначивши, що він вірить у «відкрити, публічну дипломатію». Це було використання, яке передбачило основне розуміння цього поняття тридцять п'ять років потому протягом Світової війни. До 1950 року використання терміну «публічна дипломатія» помітно змістилося в бік сфери міжнародної інформації та пропаганди. Це стосувалося не стільки того, що цей термін використовується по-іншому, а швидше, що дипломатія практикувала ся і сприймалася по-іншому, і головні дипломатичні події були спрямовані на публічне виконання. Причиною того, що у 1965 році з'явився термін «публічна дипломатія» було те, що існувала реальна потреба в такій концепції у Вашингтоні. Термін «публічна дипломатія» Гулліона охоплював усі аспекти діяльності Інформагентства США, а також низку культур них та обмінних функцій, які контролював Державний департа мент США. Поняття надало відповідного рівноправ'я кар'єрним службовцям Інформагентства США, закріпленого поза межами Державного департаменту, органу, що виконує зовнішньополітичні функції США. [65]

Вперше термін «м'яка сила» виведено та використано Джозефа С. Най, що було відповіддю на потребу визначення нової зовнішньої політики США в умовах, що склалися на міжнародній арені після закінчення «холодної війни». З позиції теорії м'якої сили відмінність полягає в непрямому, іноді невловимому використанні моральних, ідеологічних, етичних або психологічних переваг для отримання доступу до впливу на пріоритети та мотиви інших міжнародних акторів. Як зазначає М. Капітоненко, Най обговорює концепцію м'якої сили як здатність формувати вподобання інших через привабливість і привабливість, а не через примус чи оплату. Варто

зауважити, що, на відміну від звичайної, м'яку силу також не можливо виміряти. Періодичні опитування громадської думки не надають достатньо чіткої картини, а вищенаведені критерії не можуть гарантувати вичерпності оцінок. Точність вимірювання "м'якої сили" різних держав неможливо порівняти з точністю оцінки "жорсткої сили", що ускладнює аналіз "силового балансу", "гегемонії" або "перетікання сили". Також неможливо визначити взаємодоповнюваність різних форм сили чи надати змістовні рекомендації щодо державної стратегії, коли необхідно обирати між збільшенням різних видів сили, оскільки неможливо нарощувати обидві форми одночасно. [16]

Перші приклади "цифрової дипломатії" включають віртуальне посольство Швеції в Second Life, яке було запущене у 2007 році, та створення цифрової команди США у 2006 році. Сьогодні науковці та практики використовують різні терміни для опису зростаючого впливу цифрових технологій на дипломатію. Серед них такі поняття, як мережева дипломатія, кібердипломатія, дипломатія 2.0, дипломатія в реальному часі та державне управління 21-го століття. Наприклад, МЗС Ізраїлю використовує термін "цифрова дипломатія", тоді як міністерство закордонних справ Фінляндії вживає термін "дипломатія в епоху цифрових технологій". Проте, наукове середовище ще не визначило чітко цей термін. Проте широка міжнародна наукова спільнота ще не визначилась з кінцевою термінологією цього явища [67].

В свою чергу на початку 2021 року Міністерство закордонних справ України опублікувало «Стратегію публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025 роки» [38], яка, попри своє випередження у часі початку повномасштабного вторгнення російської федерації на території України все ще зберігає свою актуальність. Виклад даного документу зосереджений на визначенні основних цілей, завдань, інструментів та викликів МЗС України при застосуванні публічної дипломатії в цілому, та в її більш вузьких напрямках зокрема, під час формування

позитивного міжнародного іміджу України. Згідно з цією стратегією, публічна дипломатія визначається як система заходів, за допомогою яких держава комунікує з громадськістю інших держав та впливає на формування суспільної думки населення інших країн для просування своїх національних інтересів і реалізації зовнішньо політичних цілей. Водночас в даному документі зазначається потреба у використанні таких інструментів та форматів, як культурно-науковий обмін студентами, науковцями, інтелектуалами та художниками, участь у світових подіях та провідних міжнародних виставках, ярмарках, салонах, кіно- та мистецьких фестивалях, виставках, спортивних змаганнях тощо; співпраця з іноземними ЗМІ, журналістами, блогерами та лідерами думок. Окрім того згадується потреба у формуванні цілісного іміджу України у світі у вимірах «людина-людина», «держава-людина» та «людина-держава», залученні для цього потенціалу українців, що поживають закордоном. [38]

«Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021-2025 роки» [38] також порушує специфіку напрямів публічної дипломатії, серед яких виділяються експертна, спортивна, кулінарна, культурна, науково-освітня, економічна, і цифрова дипломатія. Кожен з цих підвидів публічної дипломатії потенційно представляє собою комплекс зовнішньополітичної взаємодії держав, а також безпосередньо представників кожної з цих сфер.

Термін «повномасштабне вторгнення» щодо російської агресії проти України почав широко використовуватися 24 лютого 2022 року, коли Росія розпочала широкомасштабну військову операцію з наземними, повітряними та морськими ударами по території України. Того дня президент України Володимир Зеленський оголосив воєнний стан і закликав до глобальних санкцій проти Росії. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба прямо назвав подію «повномасштабним вторгненням» у Twitter, наголосивши на масштабному характері штурму українських міст [33]. Ця фраза підкреслює

всеосяжний і неспровокований характер агресії, відрізняючи її від попереднього конфлікту 2014 року, який передусім включав анексію Криму та підтримку сепаратистських рухів на Донбасі. Важливість використання цього терміну була позитивно сприйнята міжнародною спільнотою на початку широкомасштабної війни та сформувала нову термінологію російсько-українського конфлікту.

Аналіз концепту «народної дипломатії» та акторів міжнародних відносин, які є безпосередньо відповідальними за втілення народної дипломатії в життя, є останньою, але не за важливістю, частиною даного підрозділу.

Міжнародне визначення дефініції «народної дипломатії», на відміну від її загальноприйнятого концепту, не підкріплене жодними з міжнародних документів. По-перше, основний документ міжнародних відносин, Статут Організації Об'єднаних Націй [52] не апелює до народної дипломатії, а лише виступає за залучення людей до сприяння міжнародному миру та безпеці. Статут заохочує держави-члени співпрацювати через освітні та культурні засоби для сприяння взаєморозумінню та співпраці між народами [52]. Окрім того, рекомендація ЮНЕСКО 1974 року щодо освіти для міжнародного взаєморозуміння, співробітництва та миру та освіти, пов'язаної з правами людини та основними свободами підкреслює роль освіти у сприянні міжнародному взаєморозумінню та співпраці, які тісно пов'язані з принципами народної дипломатії [89]. В той самий час Резолюція Організації Об'єднаних Націй про культуру миру (A/RES/53/243), ухвалена Генеральною Асамблеєю ООН у 1999 році, підкреслює роль різних учасників, включаючи окремих осіб і громадянське суспільство, у сприянні культурі миру [90]. Таким чином, хоча і без чітко закріпленого поняття, важливість залучення людського потенціалу поза межами офіційних дипломатичних та зовнішньо-політичних структур є однією з ключових засад сучасних міжнародних відносин.

В українському законодавстві визначення "народної дипломатії" або

"громадянської дипломатії" також немає чіткого визначення, хоча її концепцію можна підтвердити через окремі закони та нормативно-правові акти, які регулюють міжнародне співробітництво, громадську активність тощо. Так, наприклад, Закон України "Про громадські об'єднання" дозволяє громадянам створювати та брати участь у громадських об'єднаннях, зокрема тих, що займаються міжнародною діяльністю [12]. Даний вид діяльності також підкріплюється статтею 36 Конституцією України, як гарантує право громадян на участь у громадських організаціях, що може включати міжнародні організації [19]. Окрім того, Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" визначає основні напрями державної політики, включаючи принципи міжнародного співробітництва та роль громадянського суспільства в цьому процесі [13].

В той самий час в 1956 році, під час перебігу «холодної війни» між Сполученими Штатами Америки та Союзу Радянських Соціалістичних Республік, президент Дуайт Д. Ейзенхауер заснував організацію People to People International, яка була покликана для залучення звичайних громадян до розвитку міжнародних відносин [79]. Не дивлячись на концепцію залучення населення до міжнародної комунікації, покращення міждержавних та міжнаціональних зв'язків, визначення народної дипломатії офіційно не було виведеним.

При спробі визначення акторів української народної дипломатії вважаємо за важливе звернути увагу на тезу К. Балабанова в роботі «Народна дипломатія в системі міждержавних українсько-грецьких відносин та її роль у реалізації принципів етнополітики України», що: «Функціями для здійснення народної дипломатії потенційно наділений будь-який суб'єкт, який має право на міжнародне співробітництво. Суб'єктами народної дипломатії можуть бути громадяни України, громадські організації, вищі навчальні заклади тощо» [1]. Дана концепція підтверджує загальноприйняте сприйняття народної дипломатії та її основні принципи.

Теоретична, емпірична база та методи дослідження

Народна дипломатія та її складові, зокрема сторітелінг, є актуальним предметом досліджень багатьох іноземних та вітчизняних науковців. Питання української народної дипломатії привертало увагу вітчизняних науковців із часу відновлення незалежності України та здобуття нею міжнародно-правової суб'єктності. З початком повномасштабного вторгнення значення народної дипломатії стало предметом нових наукових підходів і дискусій, як для міжнародної, так і вітчизняної науки.

Дослідження основних особливостей народної дипломатії через призму обмінів студентів старшої школи та молодіжних обмінів, міжнародного волонтерства, професійних та лідерських обмінів, післядипломних обмінів, аспірантури та стипендій Сполучених Штатів Америки стало предметом дослідження Бандарі Р. та Белявіної Р. в роботі «Оцінка та вимірювання впливу громадянської дипломатії: поточний стан та майбутні напрямки» [50].

Д. Нассар та А. Татевосян разом з Центром громадянської дипломатії США в своєму дослідженні «Center for Citizen Diplomacy The Role Of New Media In Advancing Citizen Diplomacy Roundtable» апелюють до взаємозв'язку народної дипломатії та нових медіа, соціальних мереж. Вони зазначають, що можливості сучасного цифрового технологічного світу не є обмеженими географічними кордонами, але в той самий час не мають змоги уникнути політичних розломів. В даному дослідженні розвиток сучасних технологій розглядається як безпосередні можливості для розвитку народної дипломатії та її успішності в контексті міжнародних відносин [74].

Важливі наукові здобутки, зокрема щодо визначення української народної дипломатії на початку цього тисячоліття були досліджені К. Балабанов. В своїй праці «Народна дипломатія в системі міждержавних українсько-грецьких відносин та її роль в реалізації принципів етнополітики України» науковець наголошує на тому, що недержавні форми здійснення

міжнародного співробітництва більш послідовні та не залежать від визначених державних пріоритетів у сфері зовнішньої політики. Науковий інтерес К. Балабанова полягає у міжнародних відносин України та Греції, та в даній статті розкриває важливість впливу міжнародних наукових зв'язків, як складової народної дипломатії, на міждержавні відносини [1].

У своїх роботах О. Сегеда досліджує роль публічної дипломатії, зокрема потенціал цифрової дипломатії, у зовнішній політиці України. Автор аналізує використання можливостей публічної дипломатії України в цифровому вимірі, процес інституціоналізації та розвиток цифрової дипломатії в нашій країні. О. Сегеда також підкреслює важливість закордонних дипломатичних установ для успішної реалізації політики публічної дипломатії України, враховуючи сучасні цілі. Він визначає критерії ефективності цифрової дипломатії, які сприяють досягненню цілей публічної дипломатії в умовах змін зовнішнього середовища. [37].

Переваги та ризики народної дипломатії України за часів повномасштабного вторгнення були розглянуті в роботі М. Блавицького та В. Лазарюка «Потенціал громадської дипломатії в умовах гібридного протистояння та військового конфлікту в Україні». Важливою тезою, яку визначають автори, є те, що: «народна дипломатія за участі українських біженців під час війни є частковим успіхом, оскільки повноцінна народна дипломатія відбувається через широке залучення усіх компонентів громадянського суспільства з числа громадських, неурядових, некомерційних організацій, незалежних засобів масової інформації, профспілок, релігійних асоціацій» [4].

Одним із найважливіших досліджень, що торкаються теми сторітелінгу в умовах нинішньої російсько-української війни, що безпосередньо стосується публічної та народної дипломатії, є стаття Р. Горбик, Д. Орлової «Трансмедійний сторітелінг і меметична війна: публічна дипломатія військового часу України». Це дослідження висвітлює перебіг та зміни

українських наративів та наративів про Україну на міжнародному просторі, роль сторітелінгу для публічної дипломатії. Автори також відзначають важливе твердження, що з 2014 року публічну дипломатію України (як і росії) можна розуміти лише як публічну дипломатію воєнного часу [63].

Джерельна база. Джерельну базу з проблематики народної дипломатії України під час російсько-української війни можна умовно поділити на чотири групи згідно принципу походження, за змістовним навантаженням, а також згідно мети та завданням дослідження.

1. Нормативно-правові акти та офіційні документи:

– Закони України та нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньополітичну діяльність: Конституція України, Закон України "Про громадські об'єднання", Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики".

– Укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів щодо підтримки українців за кордоном: Указ Президента України N 892/2001 "Про Національну програму "Закордонне українство" на період до 2005 року", Указ Президента України № 687/2019 "Про заходи з підтримки української мови в світі", Постанова Кабінету Міністрів України № 254 від 4 квітня 2018 р. "Про затвердження Державної програми співпраці з закордонними українцями на період до 2020 року";

– Офіційні документи МЗС України, що стосуються дипломатичних ініціатив і міжнародних відносин: Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ на 2021-2025 роки, офіційний вебсайт «Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Wartime diplomacy».

2. Документи міжнародних організацій:

– Нормативно-правові документи стосовно народної дипломатії: Статут Організації Об'єднаних Націй, Резолюція Організації Об'єднаних Націй про культуру миру (A/RES/53/243), Рекомендація ЮНЕСКО 1974 року

щодо освіти за міжнародне розуміння, співпрацю та мир і освіту, пов'язану з правами людини та основними свободами;

- Резолюції ООН, ЄС, НАТО щодо війни в Україні: Директива Європейського Союзу про тимчасовий захист, Резолюції Європейського Парламенту від 1 березня 2022 року та 7 квітня 2022 року, Комюніке Брюссельського саміту НАТО від 14 червня 2021 року, Декларація Мадридського саміту НАТО від 29 червня 2022 року;

- Звіти міжнародних організацій про гуманітарну ситуацію та роль громадянського суспільства: звіт Eurostat щодо кількості українців, які оформили тимчасовий захист в країнах ЄС, опитування ЄС «Виклики та пріоритети ЄС у 2023 році».

3. Емпіричні дані та матеріали соціологічних опитувань:

Анкетування громадської думки в різних країнах щодо війни в Україні.

4. Матеріали засобів масової інформації та медіаконтент:

Публікації у вітчизняних та іноземних ЗМІ про діяльність українських громадян за кордоном: новини «В Україні запрацював унікальний Віртуальний музей української діаспори», «Українка, яка малює еротику у Берліні: Мої картини дарують друзям на фронті» тощо.

Інтерв'ю з представниками української діаспори, активістами та дипломатами: відеоматеріали «XX міжнародного фестивалю документального кіно про права людини», інтерв'ю «Наші» на Заході. Олена Стяжкіна – про те, як обізнаність про Україну перетворюється на любов та допомогу» тощо.

Аналітичні статті, репортажі та ініціативи про широкомасштабне вторгнення та народну дипломатію в умовах війни зокрема: «Маніфест сталого миру. Never again 2.0», документальна стрічка «20 днів у Маріуполі», вебсайт віртуального музею «Museum of stolen art».

Таким чином, наявні джерела та їх усебічний аналіз забезпечують комплексний підхід до аналізу народної дипломатії, її ролі та ефективності в умовах російсько-української війни.

Методологічною основою дослідження є комплексний підхід, що поєднує загальнонаукові принципи, підходи та методи. Дослідження базується на принципах об'єктивності, детермінізму, когнітивізму та структурності, що забезпечують цілісне й неупереджене вивчення народної дипломатії України в контексті широкомасштабної російсько-української війни.

Системний підхід дозволив розглянути народну дипломатію як інтегровану частину зовнішньої політики України та визначити її роль у формуванні міжнародної підтримки під час війни. Виявлено взаємозв'язок між активністю громадянського суспільства, розвитком народної дипломатії та міжнародним іміджем України. На основі логічного аналізу встановлено вплив народної дипломатії на перебіг війни та позиціонування України на глобальному рівні.

Для досягнення поставленої мети застосовано такі методи:

- аналітичний — для систематичного вивчення особливостей народної дипломатії та її впливу на міжнародний імідж України;
- порівняння — для зіставлення різних підходів до використання народної дипломатії у воєнний та мирний час;
- опитування — для збору емпіричних даних щодо діяльності українських громадських діячів за кордоном;
- логічний метод — для встановлення причинно-наслідкових зв'язків між розвитком народної дипломатії та змінами позицій України на міжнародній арені;
- узагальнення — для синтезу отриманих результатів і формулювання висновків щодо перспектив народної дипломатії.

Висновки до розділу 1.

Проаналізувавши доступну інформацію дефініції, яка стосується теми даної кваліфікаційної роботи, маємо зробити відповідні висновки щодо народної дипломатії та її взаємозв'язку з повномасштабним вторгненням

російської федерації на території України.

Концепція народної дипломатії активно розвивалась протягом більше ніж половини сторіччя, набуваючи власних автентичних рис та відповідаючи принципам сучасних міжнародних відносин. Окрім того, відповідаючи основним принципам лібералізму та транснаціоналізму в міжнародних відносинах, народна дипломатія відіграє важливу роль у формування міжнародних відносин сьогодні, застосовуючи нетрадиційні форми та інструменти впливу.

РОЗДІЛ II

ОСНОВНІ ПРОЯВИ НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Сьогоднішня система міжнародних відносин, як на багатосторонньому і регіональному, так і двосторонньому рівнях зазнає багатьох змін, які, в свою чергу, залежать від прискорення темпів розвитку всіх сфер сучасної людської життєдіяльності. Глобалізація та інтеграція, які вже достатньо давно були визнані на глобальному рівні, як визначальні аспекти для формування міжнародної арени, доповнюються, наприклад, такими поняттями як цифровізація, нові медіа, лідери думок тощо. Більше того, серед нових чинників, які все ще формуються та вивчаються серед наукової політологічної спільноти, залишаються класичні фактори, що суттєво впливають на міждержавні та дипломатичні відносини. Зокрема до таких змінних можна віднести війну, яка, згідно історичних фактів, завжди призводила до більшої, або меншої, в залежності від сили її впливу, зміни балансів сил на міжнародній арені.

Відповідно до виникнення та поширення нових факторів, що впливають на відносини між державами, видозмінюється також і розуміння сучасної дипломатії, включаючи її основні види, акторів, правила етикету тощо. Зокрема в контексті глобального розвитку набуває дедалі більш вагомий сили народна дипломатія. Комунікації між неурядовими організаціями та неофіційні контакти звичайних представників націй, як одні з найпоширеніших прикладів народної дипломатії, дедалі більше впливають на формування векторів зовнішніх політик держав, методів ведення зовнішньополітичної діяльності, а також на міжнародні образи держав.

Також важливо брати до уваги те, що хоча всі вищеперераховані чинники та феномени мають загальні характеристики та вплив на дипломатичну сферу, особливості їхнього імплементування та розвитку також

варіюються між різноманітними державами. Розглядаючи сьогоденну зовнішню політику України, можемо зазначити, що її поведінка на міжнародній арені та формування зовнішньополітичної стратегії вже протягом 10 років напряду залежать від перебігу російсько-української війни. Загалом Україна знаходить міжнародну підтримку як від поодиноких акторів міжнародних відносин, так і від міжнародних глобальних організацій. Зокрема, Резолюції Європейського Парламенту від 1 березня 2022 року [34] та 7 квітня 2022 року [35] засуджують російську агресію проти України та наголошують на важливості впровадження санкцій та ембарго проти росії. Окрім того, Комюніке Брюссельського саміту НАТО від 14 червня 2021 року підтверджує рішучу підтримку України у її праві на самозахист і закликає Росію до припинення агресії, а також рішення про надання Україні допомоги у зміцненні обороноздатності [18]. Декларація Мадридського саміту НАТО, що відбувся 29-30 червня 2022 року, оновила стратегію НАТО щодо Росії, шляхом посилення східного флангу Альянсу та підтвердженням підтримки України, включаючи військову допомогу, тренування військовослужбовців та надання обладнання [10].

Розглядаючи українську зовнішньополітичну діяльність через призму народної дипломатії, варто зазначити, що від початку 2014 року українська дипломатія неодноразово зазнавала змін, адаптувалась під вимоги воєнного стану та міжнародного розвитку, а з початком широкомасштабного вторгнення російської федерації 2022 року набула власних сучасних рис. Так 22 грудня 2022 року на Конференції Послів України Міністр закордонних справ Німеччини Анналена Бербок заявила, що Україна заново винайшла дипломатію [91]. Зокрема серед особливостей «нової» української дипломатії можемо виділити реформування правил дипломатичного протоколу та етикету, виявлення більше одностайної позиції щодо власних прагнень на міжнародному рівні, посилення ролі та інструментів впливу публічної дипломатії тощо. Однак не менш важливим став розвиток української

народної дипломатії, яка разом з повномасштабною війною стали безпосередньо взаємопов'язаними явищами.

Народна дипломатія, як прояв громадської національно-патріотичної свідомості, паралельно з інститутом громадянського суспільства, активно розвивалась в Україні після початку військової російської агресії на території нашої держави у 2014 році. Проте набути своєї актуальності та більш вагомого впливу на міжнародний імідж України, народна дипломатія змогла саме через початок повномасштабного вторгнення, який «побудував» для цього виду дипломатії важливі засади. По-перше, відсоток уваги світової спільноти до України, як суб'єкта міжнародних відносин, зріс не лише серед інших офіційних їхніх акторів, але й серед звичайних громадян іноземних держав. По-друге, кількість українців, які від початку широкомасштабної війни виїхали закордон та оформили статус біженців, стала багатомільйонним людським ресурсом з проведення народної дипломатії безпосередньо «зсередини» приймаючих країн та з можливістю прямої комунікації з цільовою аудиторією. Третім чинником, який сприяв розвитку української народної дипломатії, стало бажання українців долучатись до наближення перемоги усіма можливими способами: шляхом розповідей власного воєнного досвіду, поширення новин соціальними мережами, організації благодійних зборів/заходів тощо. Всі ці фактори, разом із можливостями сучасної цифровізації, призвели до того, що українська народна дипломатія охопила велику потенційну цільову аудиторію як в реальному, так і в цифровому середовищах.

Звичайно що найвагомішу роль у формуванні офіційних багатосторонніх та двосторонніх відносин України та інших держав відіграє традиційна дипломатія. Саме завдяки ній такі провідні актори міжнародних відносин, як Сполучені Штати Америки, Великобританія та Європейський Союз, надають нашій державі політичну, фінансово-економічну, соціальну, гуманітарну та інші види підтримки. З одного боку все це свідчить про одностайну підтримку

України провідними акторами міжнародних відносин, однак з іншого боку двосторонні відносини між, наприклад, деякими державами ЄС та України по своєму негативно впливали на зовнішньо-політичну стабільність нашої держави та перебіг подій повномасштабного вторгнення [27].

Варіювання відносин України з іноземними державами залежить від багатьох геополітичних факторів, серед яких ми хочемо виділити ті, які також мають великий вплив на міжнаціональні відносини, і, відповідно, на народну дипломатію: це спільне історичне минуле, поділ культурних та релігійних цінностей, а також ментально-соціальні схожості. Так, наприклад, позитивний розвиток відносин держава-міжнародна організація та держава-держава на рівні України та країн Європейського Союзу, що спостерігається протягом останніх років, також залежить від даних факторів та створює гарні засади для роботи української народної дипломатії.

Народна дипломатія України за часів широкомасштабного вторгнення великою мірою пов'язана з культурною дипломатією України, адже боротьба проти російської агресії включає в себе незалежнення, вихід з імперської тіні росії та самобутність національного культурного простору [29]. Зокрема у своєму інтерв'ю громадянській мережі «Опора» Олександра Кольцова, журналістка, композиторка та співачка, фронтвумен гурту «Крихітка», зазначає, що: «На неї (Україну) завжди дивилися крізь лінзу Росії, що фактично знищувала нас у культурному просторі й робила невидимими». Окрім того культурна діячка зазначає, що популяризація здобутків української культури є дуже важливою задля нагадування світові про український внесок у світову культуру, корисність наших надбань у розвиток світової спільноти. Також пані Кольцова зауважила, що кожен українець, який терміново, чи на постійній основі перебуває закордоном є маленьким амбасадором України, який має знати свої мистецтво та мову [36]. Саме тому від початку повномасштабної війни українські громадяни поширюють культурні відомості та традиції України закордоном, влаштовуючи різноманітні заходи,

покликані висвітлювати літературні здобутки нашої країни, історичний розвиток української мови, а також порушувати питання викрадених російською федерацією українських витворів мистецтва.

Одним із яскравих прикладів української народної дипломатії в культурній сфері є залучення міжнародної спільноти до актуальних проблем українського народу через численні виставки. Наприкінці січня 2024 року, під час зимової сесії Парламентської асамблеї Ради Європи, була представлена виставка «Щоденники війни: непочуті голоси українських дітей». Цей проєкт був реалізований у співпраці Благодійного Фонду «Діти Героїв», Благодійного Фонду «Голоси дітей», Платформи «Тю» та Міністерства закордонних справ України. Виставка мала на меті висвітлення проблем емоційного стану української молоді не тільки у Франції, але й у столицях інших європейських країн і світу. Це демонструє ефективну співпрацю традиційної та народної дипломатії у контексті культурної дипломатії України. [27]

Однак культурний вектор народної дипломатії України залежить не лише від українських організацій, які намагаються вийти на іноземний «ринок мистецтва» з конкретним благодійним, або ж стратегічним матеріалом. Велике значення для репрезентації закордоном нашої культури та нації в цілому мають українська діаспора, а також українські біженці, що знайшли притулок в іноземних державах від початку 2022 року. Українська діаспора активно представляє та популяризує українські досягнення за кордоном, про що свідчить створення Віртуального музею української діаспори, веб-сайт якого надає доступ до інформації не лише українською, а й англійською мовою, що автоматично розширює цільову аудиторію від громадян нашої країни до іноземців [29]. Однак варто зазначити, що значення української діаспори усвідомлювалось на державному рівні ще задовго до початку повномасштабного вторгнення, про що свідчать Указ Президента України N 892/2001 "Про Національну програму "Закордонне українство" на період до 2005 року" [43], Указ Президента № 156/2018 "Про невідкладні заходи щодо

зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України" [44], Постанова Кабінету Міністрів України № 254 від 4 квітня 2018 р. "Про затвердження Державної програми співпраці з закордонними українцями на період до 2020 року" [32].

Розвиваючи тему попереднього прикладу згадаємо, що на початку цієї роботи ми звертали увагу на важливість взаємодоповнення народної дипломатії та цифровізації. Зокрема, з весни 2023 року кожен бажаючий може віртуально відвідати Маріупольський художній музей імені А.І. Куїнджі. Український дизайнер Дмитро Кіфуляк разом із директором House Museum Еваном Кертісом Чарльзом Холлом до річниці знищення музею Куїнджі в Маріуполі створили його цифрову реконструкцію [29].

Іншим гарним прикладом віртуального музею є Музей вкраденого мистецтва, розробленого компанією Linza agency. У Музеї вкраденого мистецтва виставлені цифрові копії творів мистецтва, які були вкрадені, знищені або зникли внаслідок повномасштабного вторгнення росії. Музей був створений, щоб пам'ятати, усвідомлювати втрату і, зрештою, повертати додому те, що вдалося зберегти. Зараз на цьому веб-сайті представлена перша віртуальна галерея Музею, яка містить цифрові копії творів мистецтва, вкрадених росіянами з Маріуполя [29]. В середині музею «відвідувач» може спостерігати різні картини або фотографії з короткими поясненнями, що допомагає відчувати себе в справжньому музеї. Проект було реалізовано як українською, так і англійською мовою, що одразу підтверджує можливості цієї ініціативи охопити дуже широку цільову аудиторію.

Однак, не дивлячись на достатньо якісну реалізацію згаданих вище віртуальних проєктів, включаючи дизайнерську складову та їхні «матеріальні» наповнення, проблемним питанням постає саме їхня популяризація. Актуальність вдалих PR-кампанії та колаборацій українських та іноземним організацій є запорукою залучення найбільшої кількості потенційної цільової

аудиторії для ознайомлення з представленим контентом, а відповідно з української культурою та важливими для нашої держави наративами.

Одразу варто зауважити, що площина народної дипломатії тісно пов'язана не тільки з культурною сферами, але й з багатьма іншими сферами громадської діяльності, такими як, наприклад, наукова, освітня, соціальна, гуманітарна сфери тощо. За приклад вдалого прояву народної дипломатії та наукового середовища її застосування варто виділити молодіжні обміни, які тісно пов'язані з освітньо-науковою площиною.

Загалом популярність молодіжних освітніх обмінів не є частиною нових для українців ініціатив: такі можливості, як «FLEX», «Work and Study», «Еразмус+», а також двостороння співпраця українських та іноземних закладів вищої освіти вже багато років користуються популярністю серед молодих українців. Проте повномасштабне вторгнення також відіграло ключову роль в популяризації даних ініціатив серед української студентської спільноти. Це пов'язано з тим, що, з одного боку, багато молоді від початку широкомасштабної війни виїхало закордон, тим самим спростивши для себе фізичну можливість брати участь в подібних стажуваннях. З іншого боку варто зауважити на кількості програм, які були особливо популярними в 2022-2023 роках, присвячених обговоренню російсько-української війни, або ж студентських програм, спрямованих на підтримку саме українських студентів. Так, наприклад, в 2022 році Латвійський університет в Ризі протягом осіннього семестру проводив спеціальну програму «Young Professional School» щодо тематики міжнародних відносин для студентів з України, які могли долучатись до модулів програми як онлайн, так і дистанційно [82].

Варто звернути увагу також на те, що, за ряду об'єктивних факторів, що включають в себе близьке географічне розташування, подекуди лінгвістичну близькість, близькість менталітетів, а також наявність Шенгенської візи для всіх українців, найбільш популярними країнами призначення для освітньої мобільності для українських студентів стають держави-члени Європейського

Союзу. Найвідомішою та найпопулярнішою програмою студентських обмінів в університетах європейських держав є програма «Еразмус», яка поєднує в собі не тільки класичний спосіб здобуття освіти у вищих навчальних закладах, але й у неформальних форматах, завдяки формату «Еразмус+», який, зокрема, проводиться також поза межами Європейського Союзу.

Розглядаючи класичну програму «Еразмус» має зауважити, що вона не має великого інструменту впливу на її учасників, щодо обміну культурними особливостями. В даному випадку українська народна дипломатія напряду залежить від бажань самих студентів долучатись до університетських ініціатив, спільнот студентів «Еразмус» у вищих навчальних закладах, молодіжних українських спільнот закордоном тощо, задля можливості обмінюватись та поширювати інформацію на користь нашої держави.

Проте в той самий час, українська молодь, окрім участі у повноцінних студентських обмінах, також має можливість брати участь у короткострокових тренінгових програмах «Еразмус+» (наприклад, тривалістю до 2 тижнів). Ці програми сприяють більш інтенсивному залученню молоді до покращення міжнародних відносин між країнами [30]. Навіть за умови того, що ця програма зосереджена на просуванні не матеріальних та демократичних цінностей в сучасному громадянському суспільстві, підтримці сталості та цифровізації, представники української молоді мають можливість лобювати інтереси нашої держави, а особливо сприяти популяризації української культури [30]. Поширення відомостей про Україну під час таких тренінгів, перш за все, відбувається істотних умовах під час міжособистісної комунікації учасників проєктів. По-друге, деякі з програм «Еразмус+» передбачають «культурні» вечори, де команди-учасники представляють культурні, гастрономічні тощо особливості країн свого походження. Таким чином українські команди мають можливість звертатись з підготовленою програмою одразу до представників декількох інших країн, тим самим позитивно

впливаючи на формування міжнародного образу нашої держави в різних регіонах світу.

Дотичною до сфери народної дипломатії також є кулінарна сфера, яка за часів повномасштабного вторгнення стала відомою завдяки внесенню до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО українського борщу. Звичайно, що наводити цей успіх як досягнення лише народної дипломатії неможливо, адже подання подібної заявки можливе лише через офіційні установи, зокрема посольства.

Однак варто звернути увагу на те, що для подання заявки на розгляд до ЮНЕСКО, було створено спеціальну громадську організацію «Інститут культури України», до складу якої увійшли 12 членів, серед яких фольклористи, історики, профільні дослідники та експерти. Більше того, рецепти, а також культура приготування борщу збиралися з усіх 24 областей України та Автономної Республіки Крим [11]. Також важливо зазначити, що вперше процес визнання борщу нематеріальною спадщиною ЮНЕСКО почався ще у 2021 році, однак українська традиційна, публічна та народна дипломатії вчасно прискорили цей процес у 2022 році, тим самим здобуваючи дипломатичну перемогу для України в складні часи широкомасштабної війни. Все це свідчить про важливість роботи та активного долучення громадянського суспільства до проєктів національної важливості для здобутків України на міжнародній арені.

Однак важливо наголосити, що дії української нації, які спрямовані на іноземну цільову аудиторію, або ж які завідомо, навіть за відсутності конкретної мети, впливають на міжнародний імідж нашої держави, не завжди мають позитивні наслідки. Частіше за все народна дипломатія України набуває негативних рис в Інтернет-просторі, коли українці висвітлюють скарги щодо міграційних політик держав, які надали тимчасовий захист українським біженцям.

Безпрецедентним випадком, який підтверджує силу народної дипломатії та рівень її активізації серед українців з часів повномасштабного вторгнення, була зустріч в травні 2022 року Папи Римського Франциска з дружинами бійців полку «Азов» Катериною Прокопенко та Юлією Федосюк. Дану зустріч можна характеризувати як одну з кульмінаційних зустрічей «народних дипломатів-українців», тому що за своїм статусом вона займає дуже високий рівень в міжнародних переговорах [28]. Розвиваючи тему даного прикладу, хочемо зосередити увагу на регулярних мітингах та мирних заходах, які проводяться українцями на підтримку полонених воїнів в усіх регіонах нашої держави, а також за її межами. Включаючи масові зібрання з тематичними плакатами на людських вулицях, благодійні спортивні марафони (переважно, забіги на різної протяжності дистанції), а також акції-підтримки в соціальних мережах – українське громадянське суспільство виявляє свою позицію та думку, підкріплюючи силу нашої народної дипломатії.

В той самий час варто наголосити, що основним наслідком подібних заходів та акцій стає не конкретний результат на шляху вирішення проблеми, а покращення нематеріального стану речей. Зокрема, такі акції, наприклад, як «Free Azovstal Defenders» систематично нагадують громадянам України про майже тисячну кількість полонених військових полку «Азов», що з травня 2022 року залишаються в полоні російської федерації. Проведення даних мітингів є дуже важливим для збереження актуальності даної та відомості цієї теми в українському та іноземному громадянських суспільствах, тому що країна-агресор практично не обмінює військових полку «Азов». Так, наприклад, два останніх обміни військових, серед яких були бійці «Азов», відбулись влітку 2023 року та восени 2024 роки, що, враховуючи триваючі протягом періоду 2023-2024 обмінів полоненими, робить перерву у поверненні солдат конкретного цього полку довжиною довше, аніж один рік.

Звичайно, що не можна казати, що повернення військових з конкретних батальйонів чи підрозділів напряму залежить від того, про які з них найбільше

говорять в громадянському суспільстві. Проте медійний резонанс, про що буде згадуватись в наступному розділі, має безпосередню силу у створенні інформаційного базису для сприяння прийняття тих, чи інших рішень; залучення влади до звертання уваги щодо конкретних запитів суспільства тощо.

Для більш детальної характеристики української народної дипломатії за часів повномасштабного вторгнення, варто наголосити на її «офіційному» оформленні. Хоча більша частина заходів народної дипломатії відбувається в більш практичному та істотному проявах, активні представники громадянського суспільства України також займаються теоретичним підґрунтям впливу нашої народної дипломатії на становище України на міжнародній арені. Так, наприклад, на початку 2023 року було оприлюднено «Маніфест сталого миру. Never again 2.0» [20], написаний активними представниками громадянського суспільства України. До складу авторів даного маніфесту увійшли як політологи та журналісти, так і викладачі вищих навчальних закладів та військові ЗСУ – всього 24 особи, а також 51 представник громадянського суспільства України підписав даний маніфест в якості підтримки.

Маніфест було написано українською та англійською мовою, що автоматично додає важливості його розповсюдженню як серед українців, так і серед іноземної аудиторії. Основні засади маніфесту побудовані на викладенні умов сталого миру по завершенню російсько-української війни, які допомогли б у досягненні мети українського громадянського суспільства – не повернутися до передвоєнного стану та створити новий безпечніший лад, який міг би унеможливити будь-яку наступну війну [20].

Головним плюсом даного маніфесту для народної дипломатії вважаємо те, що в ньому були викладені загальні та основні бачення українців щодо вирішення широкомасштабної війни, тим самим структуруючи та «матеріалізуючи» настрої української нації. Однак в сучасних умовах

російсько-української війни варто розуміти важливість оновлення цього, або ж створення нового автономного документу, які б чіткіше відповідали реаліям війни, які з кожним роком поступово змінюються.

Іншим важливим фактором, який варто враховувати під час аналізу характерних особливостей народної дипломатії України є її обмежені можливості та інструменти впливу, навіть у відповіді на прояви народної дипломатії громадян іншої країни. Гарним прикладом для підтвердження цієї тези можуть послугувати польсько-українські відносини, розвиток яких під час широкомасштабного вторгнення російської федерації набував різноманітного характеру. Хоча загальна характеристика відносин Польщі та України, як в офіційній, так і не в офіційній площині, може трактуватись позитивно, проте деякі аспекти, час від часу, роблять ці двосторонні відносини напруженими.

Зокрема непорозуміння між польським та українським урядами, та протиріччя на цивільному рівні, стали додавати негативних рис народним дипломатіям обох країн, що особливо часто можна було простежувати наприкінці 2023-на початку 2024 років на тлі пригнічення націями одна одної в соціальних мережах [27].

Вагомим прикладом народної дипломатії, що впливав на відносини України та Польщі були триваючі протести наприкінці 2023-початку 2024 року на українсько-польському кордоні з боку польських фермерів [27]. Як зазначалось нами в попередніх роботах на цю тему, а саме тезах «Вплив народної дипломатії на ментальне мапування відносин України та країн Європи під час повномасштабної російсько-української війни» дані заколоти негативно відобразились на відношенні українців до поляків і є безпосереднім проявом потужної, проте негативної польської народної дипломатії. Більше того, завдяки використанню сучасних технологій, історії українців, які не могли перетнути кордон вчасно, дуже швидко ширились мережею та підтримували напруженість польсько-українських відносин. Звичайно що,

наприклад, розгортання будь-якого великого конфлікту в соціальних мережах між українцями та поляками в той період тільки загостило б ситуацію, однак, в той самий час, ніякий масштабний флешмоб про дружбу польської та української націй не мав би значного ефекту у вирішенні цього питання [27]. Це підтверджує обмеженість впливу народної дипломатії на двосторонні відносини держав, і залишає за собою більше впливу на формування міжнародного іміджу України.

Характеризуючи українську народну дипломатію часів широкомасштабної війни, варто звернути увагу її емоційній та етичній складовій. Перш за все, представляючи Україну на світовому рівні та намагаючись покращити її міжнародний імідж та залучити більше хоча б психологічної підтримки, більшість наших громадян може діяти переважно лише інтуїтивно, не дотримуючись правил дипломатичного спілкування та етикету, навіть у розмовах з дипломатичними представниками. Однак дана проблема є істотною та не несе би в собі ніякої небезпеки, якби Україна не знаходилась у стані війни. Емоційне підґрунтя, сформоване реаліями воєнного часу, яке має кожен з українців, хто представляє нашу державу на міжнародній арені, не завжди може ефективно контролюватись. Більше того, в бажанні доносити правду та українську позицію щодо російської агресії, не всі народні дипломати України вміють не чинити психологічний тиск на цільову аудиторію, що є дуже важливим для правильного засвоєння наших наративів та формування про-українського образу мислення.

Гарним прикладом для підтвердження наведених нами тез може стати поширена у Facebook історія Наталі Ємченко, яка є активною громадською активісткою, а саме членкинею наглядової ради ГО Mariupol.Reborn, членкинею наглядової ради Серце Азовсталі та членкинею наглядової ради Фонду Ріната Ахметова [24]. 24 лютого 2023 року у Ватикані було представлено фільм «Свобода у вогні: боротьба України за свободу», американського кінорежисера Євгена Афінеєвського. Даний захід, на якому

були присутні українські героїні документальної стрічки, українські переселенці та представники української громади в Римі, відвідав Папа Римський Франциск. В якості подарунків з України та прояву уваги, кореспондентка ТСН Наталя Нагорна передала Папі Римському символи українського протистояння у війні: прапор, бавовну та сіль із Соледара, що також можна вважати вдалим прикладом народної дипломатії України [41].

Однак офіційною частиною даний захід не було обмежено, і, відповідно до історії Наталі Ємченко, частина українців стали почесними гостями на закритому прийомі в європейській аристократії в Римі. Згідно слів громадської активістки, під час вечора в неї та хазяїна будинку, одного з представників європейської аристократії, відбулася дуже емоційна та голосна суперечка, яка стала центром уваги майже всіх гостей цього приватного заходу. В своєму дописі пані Ємченко зазначає, що її опонент: «оперував дуже спрощеною картиною світу, дуже російською», - а вона, в свою чергу, намагалась апелювати до тези про спільного ворога та загрозу, яку російська федерація становить також і для Європи. Метою розповіді даної історії для активістки було нагадати українцям про силу російських наративів закордоном та безпосередню потребу у їх спростування всіма українцями, особливо тими, хто знаходиться закордоном [24]. Дані зауваження пані Ємченко цілком співпадають з візією української народної дипломатії під час широкомасштабної війни, однак її власне втілення цієї цілі у життя не можна вважати вдалим. Наполягання на власній правді та намагання емоційно та подекуди швидко переконати в нашому баченні війни іноземців, у яких вже склалося певне ставлення до цього конфлікту, може лише нашкодити іміджу нашої держави. Зокрема на прикладі української традиційної дипломатії можна побачити важливість регулювання психологічного тиску та різких висловлювань, під час спілкування з іноземною аудиторією, яка є потенційним партнером та допомогою Україні. Під час другого року повномасштабного вторгнення офіційній дипломатії нашої держави і, зокрема, Президенту

Володимиру Зеленському, також довелося перейти до більш спокійніших прохань та частіше висловлених міжнародним партнерам вдячностей, коли міжнародна спільнота втомилася від українського нарративу про те, що увесь світ є нашим боржником за забезпечення світового миру. Важливість вдало побудованого сторітелінгу та правила спілкування з іноземною аудиторією є надзвичайно важливим аспектом для української народної дипломатії, адже саме вони формують середовище, в якому наростаюча кількість нарративів України зможе бути прийнята міжнародним суспільством. І хоча правила найбільш прийнятної поведінки для народної дипломатії не є прописаними, певна частина сучасних експертів ділиться практичними порадами, які ми розглянемо детальніше в наступному розділі.

Висновки до розділу 2.

Отже проаналізувавши вищевикладений матеріал, варто зробити висновок та зауважити на основних особливостях розвитку народної дипломатії України під час повномасштабного вторгнення. Перш за все, повномасштабне вторгнення, як і російсько-українська війна в цілому, активно сприяло розбудові громадянського суспільства та підвищення рівню свідомого патріотизму, що, в сукупності з підвищеним рівнем зацікавленості міжнародних акторів в українському спротиві російській агресії, призвело до активізації української народної дипломатії. Народна дипломатія України перетворилася на потужний інструмент, який має змогу представляти нашу державу в різних частинах світу, в різноманітних форматах (онлайн, або в реальному житті), а також є дотичним до культури та соціальної сфери, має вплив на традиційну дипломатію тощо.

Невід'ємною частиною української народної дипломатії за останні майже 3 роки стала робота популяризація українцями матеріальної культурної спадщини нашої держави закордоном. Враховуючи власні потреби, а також розуміння актуальності та важливості поширення відомостей про українську культуру, громадяни України, які наразі проживають закордоном, а також

представники української діаспори по всьому світу, є однією з рушійних сил нашої народної дипломатії, яка формує новий міжнародний образ України та зберігає актуальність обговорення російської агресії в публічному просторі.

Окрім того, важливою складовою сучасного світу є цифровізація, яку українська народна дипломатія активно використовує нові інструменти для поширення нашої культури серед іноземців. Наявність в Україні кількох віртуальних музеїв свідчить про можливість реалізації подібних проєктів та забезпечує готову основу для використання цих музеїв у досягненні зовнішньополітичних цілей.

Також важливою складовою української народної дипломатії за часів повномасштабного вторгнення також є студентські молодіжні обміни, навчальні програми та тренінги міжнародного рівня. Як і будь-який інший прояв народної дипломатії, задіяння молоді для поширення позитивних відомостей закордоном щодо України не може і не має цілеспрямовано контролюватись державою. Однак ми вважаємо, що використання молодіжних обмінів як інструменту народної дипломатії має закладатись та заохочуватись закладами вищої освіти, установами, від яких молодь бере участь в програмах [30].

Більше того, вважаємо, що сектор молоді, як частини громадянського суспільства, має розглядатись як найбільш актуальний та потенційно важливий інструмент формування інтернаціонального образу України в міжнародному просторі. Як зазначалось в опублікованих до того тезах «Складова молодіжних обмінів в діяльності української народної дипломатії під час широкомасштабної російсько-української війни», вважаємо, що ця група населення має значно більше можливостей і тенденцій для розповсюдження різноманітної інформації порівняно з іншими групами [30]. Тенденція високої частоти відвідувань молоддю різноманітних заходів та програм, втілення в життя неординарних планів (таких як спонтанна поїздка одного дня, знайомства в Інтернет-мережі та реальному житті) дозволяє їм

отримувати та ділитись новим, переважно вперше здобутим в житті, досвідом. Дані фактори можуть слугувати причиною формування інакшої, унікальнішої та більш прогресивної точки зору щодо певних проблем та ситуацій серед молодих поколінь. Врахування цих аспектів, зазвичай, спонукає демократичні політичні інститути створювати дорадчі молодіжні групи, які займаються аналізом актуальних внутрішньо- та зовнішньополітичних проблем держави та висувають свої пропозиції щодо їхньої регуляції. Таким чином, доступ до широкого спектру інформаційних каналів та сучасних інструментів і методів її поширення робить молодь незамінною складовою дипломатичних відносин [30].

РОЗДІЛ III.

СТОРИТЕЛІНГ ЯК СКЛАДОВА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ПІД ЧАС ШИРОКОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну продовжує залишатися актуальною темою для міжнародного суспільства, оскільки на глобальному порядку денному цей випадок пов'язаний з питанням миру та рівноваги у всьому світі. Однак, як було згадано раніше в даній роботі, окрім міжнародно-політичного інтересу до російсько-української війни, це питання далеко не завжди виглядає важливим для звичайних представників іноземних держав.

Позиція незацікавленості пересічних іноземних громадян може бути викликана низкою причин, серед яких можна виділи: відмінності менталітетів між нацією окремо взятої країни та України, психологічна втома від теми війни чи інтеграції біженців у приймаючі громади тощо. Однак, для української як традиційної, так і народної дипломатії, сприяння тенденції уникання обговорення теми на міжособистісному або багатосторонньому рівнях з представниками міжнародної спільноти рівноцінно підтримці російської пропаганди та дезінформації, і, відповідно – дипломатичним та стратегічним програшам у війні.

У попередньому розділі ми розглядали питання вдалої побудови українськими громадськими активістами наративів, спрямованих на розвінчання міфів та донесення загальної інформації про російсько-українське протистояння для міжнародної спільноти. Окрім того, нами побіжно згадувалось поняття сторітелінгу, яке в сучасному світі є важливою складовою не тільки української народної дипломатії, але й усієї міжнародної системи.

Останнім часом сторітелінг став потужним інструментом, який вивчають у державних школах, під час освітніх програм чи курсів підвищення кваліфікації, а також його використовують багато PR-компаній та інкорпорацій, урядові установи, окремі впливові особи тощо. Основна

причина такого широкого поширення сторітелінгу серед великого спектру аудиторій полягає в тому, що даний метод донесення інформації є успішним інструментом впливу на свідомість людей, завдяки здатності оповідання будувати особливий зв'язок між оповідачем та аудиторією. Сторітелінг, звертаючись до почуттів аудиторії, створює відчуття спільного досвіду та культивує глибоке почуття причетності, створює спільні теми, цінності та емоції, які зрештою перетворюються на «мости», що об'єднують людей [92].

Загалом концепція апелювання до емоцій аудиторії та маніпулювання їхньою схильністю за допомогою вдало побудованих розповідей завжди була частиною політичних процесів, а тому сьогоденний взаємозв'язок сторітелінгу та міжнародних відносин є цілком істотним явищем. Вплив сторітелінгу на стан міжнародних відносин, як одного з інструментів дипломатії, вивчається через різні методи та підходи, зосереджуючись в основному на його зв'язку з традиційною та публічною дипломатіями, а також на його подальшому впливі на двосторонні та багатосторонні відносини.

Вважаємо за потрібне також розглянути приклад емоційної промови 16-річної шведської активістки Грети Тунберг на засіданні ООН з питань клімату в Нью-Йорку в 2019 році, що згодом призвела флешмобів та протестів всесвітнього масштабу [46]. Історія однієї дівчинки-підлітка, в якій за її власними словами «вкрали дитинство», за рахунок впливу на емоції аудиторії заручилась такою кількістю прихильників та підтримки, що, наприклад, більше ніж 60 країн пообіцяли знизити кількість вуглецевих викидів до 2050 року [87]. Даний випадок є не тільки чудовим доказом взаємозв'язку та потужностей народної дипломатії, але показує широкий спектр можливостей цих двох феноменів: їхній прояв через засоби масової інформації, нові медіа та соціальні мережі, охоплення великої цільової аудиторії, ефективність тощо.

Зокрема, як зазначає у своїй статті «Сторітелінг у публічній дипломатії ЄС: управління репутацією та визнання успіху» Ельза Хедлінг, сторітелінг є загальноновизназним підходом Європейською служби зовнішніх справ та

активно використовується в стратегічній комунікації при реалізації зовнішньої політики ЄС, в тому числі у площині цифрової дипломатії [62]. Авторка також наголошує на тому, що мікроісторії, як конкретне втілення сторітелінгу, мають підтримувати провідні державні наративи щодо історичного минулого чи майбутнього країни, відходячи від політично-сформованих історій про певних осіб чи політиків. Заклик до емоційності, феноменальна риса сторітелінгу, має допомагати у досягненні громадської підтримки та легітимізації міжнародних політичних рішень згодом [62].

Розглядаючи політичний досвід та досвід міжнародної політики України в дискурсі сторітелінгу, має зауважити на активному розвитку цього феномену в останнє десятиріччя, що пов'язано з початком та перебігом російсько-української війни. Найбільшим викликом для української дипломатії від 2014 року була боротьба не тільки з російськими наративами, але зі сталими міжнародними стереотипами щодо корупційності, олігархії, наслідування російській історії та культурі тощо, що склалися стосовно самої держави. Однак, як зазначають Р. Горбик та Д. Орлова у своїй статті «Трансмедійний сторітелінг і меметична війна: публічна дипломатія України у воєнні часи», початок повномасштабного вторгнення автоматично розпочав нову позитивну еру для міжнародного іміджу України та запровадив нові наративи її сприйняття на міжнародній арені [63]. Автори даного дослідження також зосереджують увагу на тому, що найсучаснішу українську публічну дипломатію можна характеризувати як «дипломатію сторітелінгу», а сама публічна дипломатія від початку війни у 2014 році є виключно публічною дипломатією воєнного часу [63]. Більше того, як зазначила провідна спеціалістка Департаменту публічної дипломатії та комунікацій МЗС України Андріана Біла, громадянське суспільство відіграло вирішальну роль у формуванні нової парадигми публічної дипломатії в умовах російської агресії, наповнивши її новим змістом та значенням: «Там, де політична воля керівництва іноземних держав щодо України була відособленою, слабкою чи

її не було взагалі, спрацьовували інші засоби, гнучкіші та відкритіші, якот: флешмоби й інформаційні кампанії в соцмережах за розблокування постачання нашій країні зброї, відеозвернення Президента України до народів світу, багатотисячні мітинги на головних площах столиць, мистецькі та культурні акції голлівудських зірок і найвідоміших артистів на підтримку України, бойкот усього російського та пости із закликами до нейтральних країн допомогти Україні» [3]. Цей досвід демонструє, що в умовах сучасних конфліктів публічна дипломатія є не лише інструментом державної політики, а й потужною силою громадянського суспільства, а, відповідно, і народної дипломатії.

Як було зазначено нами в першому розділі даної роботи, народна дипломатія України від початку російсько-української війни, а особливо від початку повномасштабного вторгнення, також уособлює собою дипломатію воєнного часу. Лише досвід перших місяців широкомасштабної війни з великою кількістю особистих історій українців, які ставали національними легендами, додатковими опорами для єднання та позитивними доповненнями міжнародного іміджу України, доводять актуальність дослідження взаємозв'язку народної дипломатії з таким її активним інструментом, як сторітелінг. Наприклад, у перші дні повномасштабного вторгнення українським суспільством швидко поширилася історія про «привид Києва», який перетворив невідомого на національного героя. Хоча підтверджено, що «Привид Києва» був ескадрильєю з кількох пілотів, їхні особисті історії також стали частиною інформаційного ландшафту України, зокрема постать Андрія «Джуса» Пільщикова [48]. Ця історія, як частина публічної та народної дипломатії, стала настільки популярною, що в Японії випустили мангу під назвою «Привид Києва».

Повертаючись до тези Ельзи Хедлінг про те, що сторітелінг має ставати підсиленням державних наративів, можемо зауважити на важливості даного підходу для взаємо доповнення народної та традиційної дипломатії. Наразі

кожен українець має свою історію, що стосується його життя під час широкомасштабної війни та змін, які в ньому відбулись через цей військовий конфлікт. В той самий час існує дуже багато українців, чії історії сповнені досвіду найжахливіших ситуацій та мають в своїй основі потужні емоційні заклики та фактори для заклику до емпатії. Українці, що доносять до іноземної аудиторії власні історії відповідно до офіційних українських зовнішньополітичних наративів не тільки формують позитивний імідж України, як країни сильних людей, так і сприяють позитивному іміджу чинного українського уряду, що сприяє підвищенню рівня довіри міжнародної спільноти до нашої держави. Більше того, українська письменниця та історикиня Олена Стяжкіна зазначає, що іноземці, які цікавляться Україною та мають позитивне ставлення до неї, можуть ставати суттєвим впливом на власні політичні еліти та, в якості виборців, брати до уваги війну в Україні при голосуванні за того, чи іншого політичного кандидата [95].

Говорячи про народну дипломатію та її зв'язок зі сторітелінгом, хочемо звернути увагу на Facebook-допис від грудня 2023 року українського громадського активіста та одного зі співавторів «Маніфест сталого миру. Never again 2.0», Валерія Пекаря. Громадській діяч висловив думку, що проблемою української офіційної та народної дипломатії стала неспроможність розповісти свою історію так, аби вона затьмарила внутрішній порядок денний іноземних країн [6]. Більше того, українське питання на міжнародному порядку денному хоча і залишається актуальним, не є першочерговим та найбільш обговорюваним для вирішення. Наприклад, коли восени 2023 року сталася ескалація ізраїльсько-палестинського конфлікту, це привернуло певну увагу міжнародного суспільства до війни в Україні, подекуди змінило внутрішні порядки денні та медійний простір, але лише через те, що риси російсько-українського протистояння подекуди збіглися з «новим» міжнародним конфліктом.

Валерій Пекар також акцентує увагу на тому, що Україна не є центром світу, і прямо пропорційно геополітичній віддаленості нашої держави зі своїми міжнародними партнерами, знижується і зацікавленість націй в українській боротьбі та перемозі [6]. Автор допису зазначає, що навіть найближчі географічні сусіди на рівні простих громадян не завжди розуміють взаємозв'язок впливу своїх дій на перебіг війни; також він наводить приклад блокування поляками українсько-польського кордону, який ми згадували в попередньому розділі. Виходячи з цієї тези можна сказати, що якщо людина не має жодних зв'язків з Україною (наприклад, не має там друзів чи товаришів), ймовірність низького інтересу до перебігу війни стає вищою, ніж у людей, які мають особисту зацікавленість у вирішенні цього конфлікту. Причина полягає в тому, що перебування далі від центру подій змушує людей забувати про них через власну егоцентричну природу та глибоку заглибленість в персональні щоденні справи. Вирішення цієї проблеми для української дипломатії має бути комплексним, але одним з важливих інструментів має ставати сторітелінг в рамках народної дипломатії.

Важливість сторітелінгу, як інструменту народної дипломатії та інструменту впливу на міжнародне право, вже була усвідомлена українським громадянським суспільством, яке робить спроби дослідити цей феномен та вивести його в площину суспільного обговорення. Так, наприклад, в 2023 році в рамках «XX Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини» відбулось 3 фестивальних події про висвітлення війни, одна з яких мала назву «Сторітелінг на війні: як журналіст(к)и можуть допомогти у звершенні правосуддя?». В рамках цієї події спікери та запрошені гості заходу мали нагоду поговорити з першим журналістом Едом Вулліамі, що з часів Нюрнберзького процесу свідчив у Міжнародному кримінальному суді по справі воєнних злочинів в колишній Югославії (в Гаазі). Свого часу цей журналіст викрив існування концентраційних таборів, таборів смерті та згвалтувань, докази про що були використані на міжнародному трибуналі. Під

час дискусії цього заходу розкривається ідея того, що міжнародні журналісти є одними з найважливіших сторітелерів, на яких покладено складну та важливу задачу: доносити до світової спільноти «золоту середину» - інформацію побудовану на власному досвіді, яка в той самий час має ставати максимально професійною та об'єктивною розповіддю [47]. Спікери заходу також підіймали питання того, як правильно подавати інформацію, зокрема щодо використання конкретних висловлювань: «жертва» та «виживший» [47].

Іншою подією даного фестивалю стала дискусія «Голоси України: як говорити про війну, аби світ зрозумів», спікерами якої стали воєнний кореспондент та режисер Мстислав Чернов, режисер Роман Любий, журналістка Наталка Гуменюк та документаліст Томом Дженінгсом. Дані спікери робили заяви, згідно власного досвіду, щодо основ вдалого сторітелінгу, а також висловлювали тези, які ми можемо характеризувати як поради розвитку сучасної народної дипломатії України [47]. Так, наприклад, пані Гуменюк, зазначила, що українські журналісти мають бути унікальним та писати найкращі статті, аби видання світового рівня звертали на них увагу серед інших новин міжнародної важливості; адже навіть в Україні, наприклад, видавництва свого часу не хотіли друкувати інформацію про війну в Сирії. В той самий час спікерка пояснила, чому наразі Україна має таку широку підтримку міжнародних партнерів та легше утримує зацікавленість світової спільноти до своєї війни, аніж це вдалось би Палестині, Сирії тощо. Згідно, пані Гуменюк Україна вирізняється серед всіх інших держав тим, що ще починаючи з 2004 року, а потім в 2014 та 2022 роках наша держава активно відстоювала демократичні та європейські цінності та ніколи не змінювала цей вектор свого політичного розвитку [47]. Хоча, на нашу думку, дана теза є достатньо загальною, адже Україну серед інших держав також вирізняє географічна, ментальна, релігійна та культурна близькість до Європи, маємо зазначити, що революційні події вищезазначених років можна розцінювати як

вдалий багатокроковий приклад народної дипломатії, який і сьогодні висвітлюється українськими журналістами.

Окрім того, запрошені експерти з документального кіно під час 3 запланованих подій «XX Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини» озвучували важливі засади для українського успішного воєнного сторітелінгу. Спікери зауважили, що на власному досвіді, зокрема по статистиці реакцій на їхні історії в Instagram, не одноразово помічали більшу кількість співчуття іноземної аудиторії до страждань цивільних, аніж до історій військових з фронту. В той самий час було порушено питання того, що Україна має використовувати прикуту до себе увагу для того, аби поширювати інформації не тільки про реалії воєнного часу, але про культурні, соціальні особливості тощо – адже саме зараз іноземна аудиторія прагне знати більше про самотню державу.

Варто зауважити також на своєрідних «правилах» ведення успішного сторітелінгу з боку українських громадян, які було озвучено під час міжнародного фестивалю. Основним аспектом, на якому наголошували запрошені гості стало виголошення історій неемоційно та послідовно, не нехтуючи повторення якихось наративів та намаганнями змалювати повноцінну картину подій, що відбуваються в Україні: від щонічних російських обстрілів вночі та до театральних вистав по вечорах у Києві. Іншим фактором, який має допомагати вдалому поширенню історій українців, згідно вищезгаданих експертів, є спрощення певних сенсів та проведення легких аналогій, що допомогли б іноземній аудиторії, людям, які ніколи не переживали подібного досвіду, краще зрозуміти загальні тенденції. Звичайно, дана тактика є дуже специфічною, адже всі скоєнні воєнні злочини є явищами комплексними, а прості порівняння можуть навіть сформулювати хибне уявлення щодо деяких характеристик російсько-української війни.

Під час цієї секції фестивалю спікери також ділились власними кейсами, які стали успішними вже за часів повномасштабного вторгнення російської

федерації та є важливими для визначення народної дипломатії України та сторітелінгу, як її інструменту. Серед таких прикладів ми хочемо звернути увагу на документальну стрічку «20 днів у Маріуполі» Мстислава Чернова. Цей документальний фільм вперше побачив світ в січні 2023 року та привернув увагу міжнародної спільноти до російсько-української війни тоді, коли офіційні новини з лінії зіткнення повільно почали втрачати свою унікальність для іноземної аудиторії.

Мстислав Чернов — український фотожурналіст, режисер, військовий кореспондент і прозаїк, відомий своїми висвітленнями Революції Гідності, війни на Донбасі, зокрема збиття рейсу МН17, громадянської війни в Сирії, битви за Мосул в Іраку, російського вторгнення в Україну у 2022 році, включаючи облогу Маріуполя. Чернов – журналіст Associated Press, президент Української асоціації професійних фотографів (УАПФ) та член «Українського ПЕН» з липня 2022 року [71]. Окрім того, в контексті облоги Маріуполя пана Чернова можна вважати однією з ключових фігур народної дипломатії. Знімаючи військові злочини росії та беручи інтерв'ю у цивільних маріупольців, український кореспондент отримав достатньо матеріалів для того, щоб згодом зняти повнометражний фільм та розповісти історію Маріуполя усьому світові. Проте важливо зауважити, що ще залишаючись у Маріуполі, Мстислав Чернов разом з колегами знаходив можливості надсилати задокументовані матеріали у всесвітньовідомі ЗМІ, аби вони могли його опублікувати, а український уряд міг використовувати ці відео в якості доказів російських воєнних злочинів.

Більше того, один із головних наративів документального фільму «20 днів у Маріуполі», який є важливим для підтвердження існування сторітелінгу як частини української народної дипломатії, був висловлений самими маріупольцями. Основна кількість людей, у яких брав інтерв'ю Мстислав Чернов, просили його зафільмувати всю можливу інформацію та обов'язково поділитися нею з «зовнішнім світом», бо вважали, що це може допомогти в

притягненні росії до відповідальності. Вважаємо, що цей момент є ключовим для нашої народної дипломатії, оскільки він показує, що цивільні люди готові говорити про жахи війни, з якими вони стикаються, якщо матимуть віру, що це допоможе нашій країні виграти цю війну.

Згодом, документальна стрічка «20 днів у Маріуполі» отримала премію «Оскар» за найкращий повнометражний документальний фільм [96], чим знову привернула увагу міжнародної спільноти до України. Таким чином маріупольці, як представники народної дипломатії, дозволяючи знімати свої сюжети, допомогли створити недоторканий витвір мистецтва, який відображає історичні події та українську точку зору через найпотужніший інструмент – страждання людей.

Сам Чернов зазначив в рамках «XX Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини», що раніше війна в просторі показувалась в менш реалістичному форматі, і саме українське протистояння проти російської агресії стало одним з тих факторів, що змінило кіноіндустрію сьогодення [47]. Журналіст також зазначив, що навіть враховуючи бажання поширити історію блокадного Маріуполя, залишався великий ризик, особливо серед іноземної аудиторії, що подібна стрічка не буде сприйнята на великому екрані; однак сучасний глядач зміг витримати картинку війни в її справжньому обличчі [47]. Цей випадок можна сміливо кваліфікувати як успішний сторітелінговий кейс.

Повертаючись до висловлювань Валерія Пекаря, маємо зауважити на його судженні, що ми, українці, повинні: «стояти на кожній сцені світу, де стоять росіяни, і перебивати їхні наративи нашими власними. Слід виходити на всі трибуни світу після росіян і спростовувати їхні історії, розповідаючи свої» [6]. Ми вважаємо це висловлювання дуже важливим та актуальним, адже, не дивлячись на міжнародний тиск та велику кількість санкцій, російська дипломатія все ще має великий вплив на міжнародні відносини – зокрема

публічна та народна дипломатії країни-агресорки постійно фігурують в міжнародному інформаційному просторі.

Так, наприклад, у вересні 2024 року було випущено канадсько-французький фільм, знятий під керівництвом росіянки Анастасії Трофимової «росіяни на війні». Дана «документальна» стрічка просуває небезпечні для української дипломатії наративи, зокрема про те, що росія вторглася на територію України в 2022 році, називаючи події 2014 року громадянською війною в Україні. Більше того, в цьому фільмі озвучується позиція того, що українці є нацистами, а Україна протягом років власноруч бомбила власні східні території [55]. Не зважаючи на будь-які заяви продюсерки про те, що «росіяни на війні» є антити-воєнним фільмом та намагається показати міжнародній спільноті росіян в якості обманутих державою громадян, телеглядач буде запам'ятовувати висловлені тези та співчувати «звичайний людям», чого українська дипломатія немає допустити. Маючи власні документальні фільми про повномасштабне вторгнення та перебіг великої російсько-української війни, завданням для української дипломатії є недопущення появи та розповсюдження подібних проявів російського сторітелінгу. Зокрема важливою для перебивання даних наративів є робота українських журналістів на міжнародному рівні – велика кількість якісного українського контенту буде робити появу російських набагато важчою.

Проте важливо розуміти, як зазначали експерти під час «XX Міжнародного фестивалю документального кіно про права людини», що українське громадянське суспільство, журналістська спільнота і офіційні установи мають бути відкритими до думки міжнародних журналістів, аби формувати більш об'єктивне уявлення про власні тактики та стратегії, а також успішність просування своїх наративів [47]. Більше того, вважаємо, в площині народної дипломатії для України важливо поєднувати та аналізувати як іноземних представників їхніх громадянських суспільств, так і до самих громадян. На нашу думку, проведення комплексних опитувань, глибоких

інтерв'ю тощо оже ставати в нагоді реформувань українських наративів, спрямованих на міжнародну аудиторію.

Однак сторітелінг, як складова народної дипломатії, не є лише продовженням журналістики і втілюється звичайними громадянами України в інших різних аспектах повномасштабної війни. Зокрема сторітелінг є важливою частиною відкритих грошових зборів, які організовують українці в соціальних мережах, задля покриття нагальних потреб наших військових на фронті. Помітною тенденцією, на якій, зокрема, наголошували і запрошені на «XX Міжнародний фестиваль документального кіно про права людини» експерти, є те, що найбільше грошей йде на закриття тих зборів, які були опубліковані до якихось важливих дат або які базувалися на успішних історіях. Це безпосередньо пов'язано з емоційним залученням аудиторії до чужої буди, виклик співчуття та бажання посприяти написанню «щасливого кінця» для цієї міні-історії. Наприклад, менш ніж за два дні Фонд Притули та волонтер Сергій Стерненко зібрали 352 мільйони гривень на закупівлю безпілотних літальних дронів-камікадзе RAM II. Це був акт «народної помсти», організований після серії ракетних ударів росії по українських містах у жовтні 2022 року [22].

Іншим конкретним прикладом-підтвердженням важливості сторітелінгу для народної дипломатії може стати збір коштів на відновлення дитячої лікарні «Охматдит» після ворожого удару по лікарні від 8 липня 2024 року. Тоді менше, аніж за тиждень, Благодійним фондом «Охматдит - здорове дитинство» було зібрано понад 470 млн. грн. не тільки завдяки грошовим надходженням від українців, але і завдяки надходженням від закордонних фондів та компаній [25]. Успішність цього збору напряду залежала від поширення новин в Україні та закордоном, просуваючи наративи щодо жорстокості та безпринципності російської федерації та підкріплюючи їх історіями та фотографіями малих пацієнтів лікарні, які були всередині «Охматдит» під час влучання у будівлю ракети.

В даному розділі також важливо розглянути питання використання сторітелінгу тими українцями, які від початку повномасштабного вторгнення знаходяться за кордоном, або тими, хто час від часу виїжджає за кордон та має можливість комунікувати з іноземцями в реальному житті, а не завдяки сучасним цифровим технологіям. Гарним прикладом для підсилення цієї тези є участь українців в програмі та обмінах «Еразмус» та «Еразмус+», які ми згадували в попередньому розділі.

Одним з плюсів програми «Еразмус+» є те, що спілкування учасників/студентів, а також проектна діяльність у більшій кількості випадків, проводяться англійською мовою. Це ставить всіх учасників, які походять з різних країн, в однакові умови під час комунікації: завдяки використанню мови міжнародного спілкування, учасники мають рівноважний доступ до інформації та участі в дискусіях щодо тієї чи іншої висвітленої теми. Особливо це важливо для українських учасників програми «Еразмус+», які отримують можливість розповідати про події повномасштабного вторгнення в Україну та ділитися власним досвідом, що є втіленням як народної дипломатії, так і підтвердженням *storytelling* в цій сфері. Окрім того, організатори тренінгів «Еразмус+» схильні заохочувати учасників програм до висвітлення перебігу/результатів тренінгів в соціальних мережах. Цей фактор також впливає на розширення сфери впливу народної дипломатії України та позитивному розвитку міжнародного образу нашої держави [30].

В даній роботі ми декілька разів в різних контекстах апелювали до можливостей діджиталізації та сучасних технологій, як невід'ємної частини сучасної народної дипломатії, її розвитку та успіху. Саме тому ми вважаємо за потрібне зосередити увагу також на цифровому сторітелінгу, який ми могли би охарактеризувати, як «масовий», або «безликий».

За часів широкомасштабної війни, українці звикли користуватися соціальними мережами, як новими медіа для поширення власного досвіду воєнного часу. Зокрема неодноразово в таких соціальних мережах, як

Instagram та Тік-Ток, українці створювали та розповсюджували патріотичні відео та відео на тему реалій повномасштабного вторгнення. Як один з прикладів можемо навести український тренд «Справа в тому», в якому українці робили нарізку відео зі своїми старими будівлями, а згодом зруйнованими російською федерацією, а також загальною про перебіг повномасштабного вторгнення, під слова: «Справа в тому, що у мене немає дому», - пісні гурту Один в каное «У мене немає дому» [93]. Інформаційний посыл даного тренду передає через відео кожного окремого громадянина, хто зробив дописи такого характеру в соціальних мережах, емоційні труднощі людини та руйнівний характер російського вторгнення. Подібні відео можуть розцінюватись як повноцінні історії, в яких простежуються головний лейтмотив, присутній заклик до співчуття та співпереживань, а також є відкрита кінцівка розповіді головного героя – відсутність власної домівки та розпач перед майбутнім.

Вищевказаний та подібний йому тренди в соціальних мережах, хоча і складаються з унікальних історій окремо взятих українців, в загальному плані створюють (або підтверджують) всенаціональні наративи та формують цільний образ нації. За умови правильного поширення подібні ініціативи можуть досягати іноземної аудиторії та напряду впливати на ставлення міжнародної спільноти до української нації та країни в цілому.

Отже, широкомасштабна війна російської федерації та України змінює баланс сил двох воюючих держав щодня, а також впливає на міжнародні відносини, зовнішні та внутрішні порядки денні інших держав. В рамках вивчення феномену народної дипломатії України за часів повномасштабного вторгнення, вважаємо за важливе розуміти сучасне ставлення іноземної аудиторії до нашої держави, як середу для розповсюдження вигідної для України інформації, особистих історій тощо.

Враховуючи географічну близькість України та Європи, а також великої кількості українських біженців (близько 4,3 млн. осіб) та студентів в

європейських країнах, ми вирішили провести невелике опитування, з метою виявлення причин поточної зацікавленості або байдужості європейців до перебігу російсько-української війни, а також виявити основи для впровадження сторітелінгу в народну дипломатію. В залежності від того, які зв'язки були закладені в минулому між країнами та на початку повномасштабного вторгнення, це також відображається на тому, як українська народна дипломатія розвивається сьогодні та як вона впливає на ментальне мапування відносин України та ЄС [27]. Щоб проаналізувати основні тенденції та важливість розповіді про війну, ми обрали п'ять різних країн Європейського Союзу, які (держави-члени ЄС) можна вважати найважливішою платформою для просування української народної дипломатії. Проведене опитування охопило 100 незалежних та неупереджених думок громадян Іспанії, Італії, Німеччини, Польщі, та Чехії, зібраних через Google-форми.

Рішення обрати саме ці країни для практичного дослідження нашої роботи було зумовлено рядом географічних, політичних, культурних і соціальних аспектів, що впливають на двосторонні відносини України та кожної окремо узятої з вище перелічених країн. Наприклад, Чехія та Польща були обрані відповідно до їхньої близькості до України та культурної подібності, зокрема лінгвістичної та традиційної, що дуже важливо для поширення та сприйняття певних наративів. В той самий час двосторонні відносини України та Чехії відрізняються від двосторонніх відносин нашої держави та Польщі, хоча на регіональному та міжнародному рівні обидві держави виявляють велику підтримку Україні під час війни. Так, наприклад, порівняти відповіді громадян цих двох держав важливо в контексті різного ставлення поляк та чехів до українських біженців, де громадяни Польщі є більш втомленими від наших біженців. Окрім того, згідно Eurostat, найбільша кількість українських біженців проживає саме в Польщі (0,95 млн.), Чехії (0,37 млн.) та Німеччині (1,25 млн.) [78].

Окрім того факту, що Німеччина за часи повномасштабного вторгнення дала тимчасовий захист найбільшій кількості українців, в порівнянні з іншими країнами ЄС, ця держава була обрана для проведення даного опитування з політичних мотивів, як найпотужніша країна та локомотив Європейського Союзу.

Італія та Іспанія були включені нами в дане опитування через те, що ці країни є дуже близькими одна до одної за регіональним розташуванням, лінгвістичними особливостями, деякими культурними аспектами, однак в той самий час мають різну ступінь розвитку їхніх двосторонніх відносин з Україною. Українсько-італійські відносини є більш розвинутими, аніж відносини Іспанії та України. В той самий час станом на кінець 2023 року кількість українських біженців в Іспанії та Італії є практично однаковою, 0,18 млн. та 0,16 млн. осіб відповідно, що робить засади для виявлення української народної дипломатії в цих країнах рівномірними.

Окрім того, всі 5 держав, 20 громадян кожної з яких були залучені до проходження даного опитування, є сильними акторами міжнародних відносин не тільки в контексті Європейського Союзу, але й на глобальному рівні. Також дані держави представляють собою різні регіони Європи, що дозволяє скласти загальне уявлення про думку європейців щодо широкомасштабної війни на території України.

Перед тим, як перейти до аналізу та висновків щодо проведеного дослідження, маємо зауважити на його структурі та змісті. По-перше, наше опитування базувалося на 10 основних питаннях із запропонованими відповідями та можливістю залишити особисту відповідь/коментар під кожним з запитань. По-друге, дане опитування зберігало повну анонімність для респондентів, що передбачає отримані результати бути чесними.

Перше запитання «Чи вважаєте Ви Україну частиною європейського регіону/суспільства» мало 4 відповіді з відповідною кількістю за них голосів: «Так» - 65 відповіді, «Скоріше так, аніж ні» - 28, «Скоріше ні, аніж так» - 1, та

«Ні» - 6. Дана статистика дає найважливіше розуміння того, що для основної маси європейців Україна є частиною європейського регіону, або вони принаймні схильні так думати. Завдяки результатам цього запитання ми також можемо стверджувати, що базис для обміну інформацією про російсько-українську війну з іноземцями та отримання потенційної підтримки з боку європейських громадян ґрунтується також на спільних цінностях, які лежать у визнанні себе частиною одного «суспільства».

1. «Чи вважаєте Ви Україну частиною європейського регіону/суспільства?»

Країна	А	Б	В	Г
Німеччина	15	0	3	2
Польща	11	0	9	0
Італія	11	1	8	0
Іспанія	12	0	5	3
Чехія	16	0	3	1

Друге запитання «Яка ваша загальна думка про війну в Україні та агресію проти неї російської федерації?» пропонувало 3 відповіді «Я підтримую Україну та вважаю її суверенітет недоторканим», «Я вважаю, що обидві сторони повинні шукати мирне вирішення конфлікту» та «Я не маю чіткої думки про цю ситуацію», а також можливість залишити власноруч сформовану відповідь. В цьому питанні перша відповідь набрала 62 голоси, друга - 30, третя 6, а також було залишено коментарів було залишено 1 позитивний та 1 нейтральний коментар. Ці дані підтверджують першочергову важливість непорушності українського суверенітету для міжнародної спільноти, однак також підкреслюють на пріоритетній важливості для частини європейців мирного вирішення російсько-українського протистояння.

2. *Яка ваша загальна думка про війну в Україні та агресію проти неї російської федерації?*

Країна	А	Б	В	Г	Д
Німеччина	11	6	3	-	-
Польща	18	-	1	1	-
Італія	10	10	0	-	-
Іспанія	12	6	1	0,5	0,5
Чехія	11	8	1	-	-

Починаючи з третього запитання, наше опитування більше зосереджено на основах, які важливі для вивчення сторітелінгу як частини громадянської дипломатії. На третє запитання «На Вашу думку, як впливає війна в Україні на Вас особисто або на вашу країну?», було отримано 38 відповідей під варіантом «Я відчуваю особистий зв'язок з цією ситуацією та бачу зміни в своїй країні через цю війну», 55 під варіантом «Я частково відчуваю вплив російсько-української війни на собі та на своїй країні», та 6 відповідей за варіант «Ці події майже не впливають на мене або на мою країну». Також було залишено один коментар «Мене це не хвилює. Але моя держава піклується про це більше, ніж про власних людей» громадянином Чеської Республіки. Загалом результати відповідей на третє запитання демонструють нам важливість роботи над інтересом європейських громадян до війни, але водночас показують той факт, що лише 6% опитаних не відчувають жодного впливу російсько-української війни.

3. *На Вашу думку, як впливає війна в Україні на Вас особисто або на вашу країну?*

Країна	А	Б	В	Г	Д
Німеччина	5	13	2	-	-
Польща	16	4	-	-	-
Італія	7	12	1	-	-

Іспанія	4	14	2	-	-
Чехія	6	12	1	-	1

Водночас четверте запитання «Чи зацікавлені Ви у перебігу подій в Україні, які пов'язані з російсько-українською війною?» дозволяє підтвердити висловлену нами у попередніх розділах тезу, що інтерес до російсько-українського збройного конфлікту все ще є притаманним для іноземної аудиторії, зокрема європейців, а однак є далеко не превалюючим в їхніх щоденних порядках денних. Найбільша кількостей відповідей на це запитання склала 53 голоси за варіант «Скоріше так, аніж ні, але я не шукаю їх навмисно», другий за популярністю варіант був «Так» зі 34 голосами, третя за популярністю відповідь «Скоріше ні, аніж так» отримала 6 голосів, і 4 особи відповіли «Ні». Також дане питання містить один коментар від громадянина Польщі, який відповів «Менше, аніж рік тому».

4. *Чи зацікавлені Ви у перебігу подій в Україні, які пов'язані з російсько-українською війною?*

Країна	А	Б	В	Г	Д
Німеччина	6	9	1	2	-
Польща	10	9	-	-	1
Італія	9	10	1	-	-
Іспанія	7	11	1	1	-
Чехія	2	14	3	1	-

П'яте, шосте, сьоме, дев'яте та десяте запитання можна віднести до комплексних, оскільки опитані європейці могли обрати декілька варіантів, аби чіткіше висловити формат своєї залученості у розвитку російсько-українського протистояння. Водночас запитання п'яте та шосте взаємодоповнюють одне одного та повністю висвітлюють причини, чому європейські громадяни зацікавлені, чи навпаки не зацікавлені у перебігу війни.

П'яте запитання «Якщо Ви зацікавлені у перебігу подій російсько-української війни, то чому?» мало наступну кількість запропонованих відповідей з відповідною кількістю вказаних разів: «Тому що це важливо для моєї країни» - 34, «Тому що ця війна впливає на безпеку в країнах ЄС» - 71, «Тому що мені цікава політика та міжнародні відносини» - 52, «Тому що ця тема є актуальною для мене через особисті причини» - 22. Також 7 опитаних європейців відповіли, що вони не зацікавлені в перебігу війни. Також 1 громадянин Італії зазначив своєю причиною: «Тому що я вірю в права людини».

5. *Якщо Ви зацікавлені у перебігу подій російсько-української війни, то чому?*

Країна	А	Б	В	Г	Д	Е
Німеччина	7	16	10	0	2	-
Польща	16	17	12	1 0	0	-
Італія	1	11	11	2	2	1
Іспанія	4	13	10	4	1	-
Чехія	6	14	9	6	3	1

Шосте питання «Якщо Ви не зацікавлені у перебігу війни, то які причини Ви можете назвати?» мало 4 основні відповіді: «Я не вважаю це важливим для себе/свого регіону» - 3 голоси, «Я не цікавлюсь жодними новинами про війни» - 4 голоси, «Новини про війну псують мій настрій» - 4 голоси, «Інші політичні/міжнародні події цікавлять мене більше» - 1 голос. Також 92 людини підтвердили, що вони зацікавлені у перебігу війни.

6. *Якщо Ви не зацікавлені у перебігу війни, то які причини Ви можете назвати?*

Країна	А	Б	В	Г	Д	Е
--------	---	---	---	---	---	---

Німеччина	1	1	2	-	18	-
Польща	-	-	-	-	20	-
Італія	-	-	2	-	18	-
Іспанія	1	-	-	1	19	-
Чехія	1	3	-	-	17	-

Сьоме питання «Як Ви отримуєте інформацію про російсько-українську війну?» було важливим для цього опитування, аби підтвердити висунуту гіпотезу про важливість використання соціальних мереж для поширення українських наративів серед іноземної аудиторії. Згідно з результатами даного запитання, найбільша кількість голосів (85) була віддана за «Через Інтернет-мережу та соціальні мережі», друге місце (57) посіли «Через традиційні ЗМІ (телебачення, газети, радіо), а «третє» (20) «Через друзів та знайомих з України». Лише 2 людини в цьому питанні зазначили, що не отримують ніяких новин про російсько-українську війну на даний момент. Зважаючи на комплексний характер даного запитання маємо зауважити, що хоча нові медіа та мережа Інтернет затвердили лідируючу ланку, традиційні медіа також отримали великий відсоток опитаної аудиторії, що може свідчити про важливість комбінування обох способів поширення інформації про повномасштабне вторгнення в Україні. Водночас ці результати можна трактувати як надзвичайно низький рівень взаємо обміну між українцями та європейцями інформацією, яка стосується поточної фази російсько-української війни.

7. Як Ви отримуєте інформацію про російсько-українську війну?

Країна	А	Б	В	Г	Д
Німеччина	15	17	7	1	-
Польща	10	19	8	-	-
Італія	14	16	-	-	-
Іспанія	7	17	1	-	1

Чехія	11	16	4	1	-
-------	----	----	---	---	---

Восьме запитання «Чи бачите Ви будь-які новини про Україну в своїх державних, регіональних, локальних медіа?» було репрезентовано 35 відповідями «Так», 38 «Я бачу їх інколи», 22 «Я майже не бачу їх», та 4 відповідями «Я не бачу їх». Дані результати підтверджують факт того, що традиційні ЗМІ іноземних держав залишаються важливою складовою поширення інформації про війну в Україні, хоча їхні частота та кількість залишаються сумнівними.

8. Чи бачите Ви будь-які новини про Україну в своїх державних, регіональних, локальних медіа?

Країна	А	Б	В	Г	Д
Німеччина	7	8	3	2	-
Польща	1	7	2	-	-
	1				
Італія	8	10	2	-	-
Іспанія	2	7	9	2	-
Чехія	7	6	6	-	1

Останні два питання опитування вважаємо найважливішими для розробки нових стратегій в рамках української народної дипломатії та причин задіяння в ній сторітелінгу. Це пов'язано з тим, що дані питання були покликані сформулювати більш чітке розуміння потенційно найбільш цікавих тем для європейців в рамках проблеми повномасштабного вторгнення в Україну.

Дев'яте запитання «Що могло би збільшити Вашу зацікавленість в подіях в Україні/російсько-українській війні?» мало 6 варіантів відповідей та можливість залишити власний коментар. Найбільша кількість голосів (51) була віддана за відповідь «Я б більше цікавився перебігом подій в Україні,

якби бачив більше новин про позитивні зміни, зусилля, спрямовані на встановлення миру в Україні», друге місце посіла відповідь «Я був більш зацікавлений в перебігу подій в Україні, якби я мав друга/товарища з України» з 34 голосами, третє «Мене б більше цікавив перебіг подій в Україні, якби почалася нова ескалація конфлікту» з 32, четверте «Я б більше цікавився перебігом подій в Україні, якби я більше знав про культуру цієї країни» з 26, і п'яте «Я вже достатньо цікавлюся і шукаю інформацію про перебіг подій в Україні» з 14 голосами. В той самий час 5 респондентів зазначили, що є зовсім не зацікавленими в цій темі. Також 1 громадянин Польщі зазначив, що був би більш зацікавленим, якби мав більше інформації про політичну ситуацію в Україні, майбутнє та стабільність її уряду тощо.

9. Що могло би збільшити Вашу зацікавленість в подіях в Україні/російсько-українській війні?

Країна	А	Б	В	Г	Д	Е	Є
Німеччина	8	10	9	7	2	1	-
Польща	6	6	3	7	7	-	1
Італія	7	11	4	2	4	-	-
Іспанія	7	11	8	11	-	-	
Чехія	6	13	2	5	1	4	

У цьому дослідженні ми говоримо про те, що емоційні компоненти можуть стати дуже корисними для просування історій з перших рук, тому результати десятого запитання «Ти почуваєшся емоційно залученим до проблеми російсько-української війни, коли:» дають нам можливість це підтвердити. Перелік відповідей та відповідна кількість за них голосів перелічені по порядку: «Ви чуєте особисті історії українців про війну, про те, що вони пережили, що відчувають тощо» - 71, «Ви чуєте новини про перебіг подій на українському фронті» - 48, «Ви чуєте новини про те, як громадяни

вашої країни, держави допомагають Україні» - 23, «Новини про Україну не викликають в мене емоцій» - 6.

10. Ти почуваєшся емоційно залученим до проблеми російсько-української війни, коли:

Країна	А	Б	В	Г	Д
Німеччина	18	9	5	1	-
Польща	14	11	5	1	-
Італія	17	8	6	-	-
Іспанія	10	14	4	1	-
Чехія	12	6	3	3	-

Проте, щоб досягти одного з завдань нашого дослідження та з'ясувати роль сторітелінгу у формуванні європейської думки про російсько-українську війну, ми вирішили порівняти третє та десяте запитання, які стосуються питання емоційного залучення, та п'яте і дев'яте питання, які стосуються причин інтересу іноземців до війни. Ці два порівняння можуть допомогти визначити вплив сторітелінгу на міжнародний імідж України завдяки аналізу реальних і гіпотетичних тверджень учасників опитування.

Відповідно до третього питання «На Вашу думку, як впливає війна в Україні на Вас особисто або на вашу країну?», 55% респондентів відчувають частковий вплив війни на себе чи свою країну, тоді як 38% відчувають повний особистий зв'язок і лише 6% не відчувають жодного впливу. Десяте запитання показує, що особисті історії українців значно підвищують емоційну залученість опитаних європейців до теми російсько-української війни (71 відповідь). Даний емоційний зв'язок необхідний для підтримки довгострокового інтересу та співпереживання. Цей розподіл також підкреслює різний ступінь особистої значущості, який може посилити оповідання. Ділячись особистими історіями та висвітлюючи ширші наслідки війни,

оповідання може посилити сприйнятий вплив і особистий зв'язок між аудиторією.

У п'ятому питанні «Якщо Вас цікавить перебіг подій російсько-української війни, то чому?» причина, яку було обрано найбільше для опису інтересу до війни, звучить як «ця війна впливає на безпеку в країнах ЄС» отримала 71 відповідь, тоді як причина особистого інтересу отримала лише 22 відповіді. Водночас, найбільш обрана відповідь у дев'ятому питанні «Що може підвищити ваш інтерес до подій в Україні/російсько-української війни?» пов'язана з бажанням європейського громадянина знати більше про позитивні зміни та зусилля, спрямовані на встановлення миру в Україні (51 відповідь). Потенційна зацікавленість європейців на практично однакову рівні залежить від наявності в майбутнього друга/знайомого з України, а також початку нової ескалації конфлікту – 34 та 32 відповідей відповідно. В той самий час знання про культурні особливості України є майже настільки ж важливими, як і ескалація війни – з 26 відповідями. Таким чином, згідно з п'ятим та дев'ятим запитаннями, наративи, зосереджені на тому, як конфлікт впливає на європейську політику безпеки, оборонні стратегії та повсякденну безпеку, можуть зробити тему більш актуальною та актуальною для аудиторії, ніж просто особисті історії українців. Однак, беручи до уваги аналіз третього та десятого питань, ми можемо припустити, що сторітелінг може стратегічно збалансувати наративи про безпеку, політичну динаміку та особисті та культурні історії. Розвиваючи розуміння та співчуття, ці наративи можуть будувати мости між громадами та сприяти більш поінформованому та заангажованому загалу, який буде занурений у всю ситуацію російсько-української війни, включаючи новини з фронту та з тилу. Це демонструє силу оповідання змінювати сприйняття та ставлення. Окрім того, дана статистика також відображає справжню зацікавленість європейців у перебігу російсько-української війни, незважаючи на наявність чинників персональної зацікавленості.

В контексті вивчення поточного стану та майбутніх перспектив української народної дипломатії серед громадян країн європейського союзу важливо проаналізувати питання номер 7 та 9 проведеного опитування. Як було зазначено раніше, в сьомому питанні «Як ти отримуєш інформацію про російсько-українську війну?» відповідь «Через друзів та товаришів з України» була обрана 20 разів та посіла останнє місце. В той самий час в дев'ятому запитанні варіант «Я був більш зацікавлений в перебігу подій в Україні, якби я мав друга/товарища з України» з 34 голосами посів друге місце серед найбільш ймовірних причин посилення інтересу європейців щодо перебігу російсько-української війни. Враховуючи ці дані, можна зробити припущення, що наявність міжособистісного спілкування між українськими та іноземними громадянами дійсно більше привернула би увагу останніх до війни в Україні, однак не змогла би посісти ключове місце в даному процесі. Для підтвердження цієї тези було також запропоновано окремо розглянути питання номер сім та десять. В сьомому питанні лише 20 респондентів зі 100 опитаних відповіли, що отримують інформацію про війну в Україні через друзів, або знайомих. В той самий час в десятому питанні, як вже зазначалось раніше, 71 респондент зі 100 зазначив, що почувається емоційно залученим до теми російсько-української війни, коли чує особисті історії українців про війну. Дане порівняння дозволяє зробити припущення, що фактор людяності та загальнолюдські моральні цінності суттєво впливають на зацікавленість іноземців у перебігу російсько-української війни навіть за відсутності особистого інтересу в даній проблемі. На нашу думку, цей фактор є одним з вирішальних для української народної дипломатії, адже доводить доводить важливість залучення українських громадян до розповідей власних історій, але не вимагає персональних контактів українців та європейців, що може бути замінено, наприклад, вдало поширеними через Інтернет-мережу історіями.

Проаналізувавши отримані через проведене інтерв'ю дані та виявивши приблизні тенденції загального ставлення європейців до перебігу російсько-

української війни, а також наявність засад для української народної дипломатії, маємо звернути увагу також на регіональну диференціацію наданих відповідей. Як зазначалось на початку даного розділу, 100 опитаних респондентів походили з Іспанії, Італії, Німеччини, Польщі, та Чехії, 20 громадян з кожної з перелічених країн. На перший погляд кількість отриманих відповідей в загальному переліку питань, хоча і варіювалась відповідно до національних особливостей, в кінцевому випадку висвітлила рівномірний розподіл між країнами та рівномірне ставлення. Однак вважаємо за потрібне звернути окрему увагу на кількісну різницю серед відповідей в деяких з наведених питань.

Перш за все варто розглянути питання номер два, в якому 90% поляків зазначили, що підтримують Україну та вірять в недоторканість її суверенітету. Даний показник є дуже важливим, враховуючи те, що громадяни інших країн в середньому віддали 55% голосів за дану відповідь. Висвітлена різниця також є має бути розглянута в контексті першого запитання, де саме Польща та Італія зазначили найменшу кількість голосів (55%) щодо того, що вважають Україну частиною європейського регіону та суспільства. А найбільша кількість позитивної відповіді в першому питанні надійшла від Чеської Республіки – 80% з опитаних громадян. Виходячи з даного порівняння можемо висунути тезу, що психологічне відчуття себе частиною одного регіону та європейського менталітету не є вирішальним фактором для безумовної політичної підтримки європейськими громадянами України в умовах російської агресії.

Відчутна різниця у наданих відповідях спостерігається в третьому запитанні «На Вашу думку, як впливає війна в Україні на Вас особисто або на вашу країну?», 16 з 38 голосів під варіантом «Я відчуваю особистий зв'язок з цією ситуацією та бачу зміни в своїй країні через цю війну» були надані громадянами Польщі. Враховуючи наявність упередженого ставлення поляків щодо українців і навпаки, вважаємо цю статистику важливою для

підтвердження загальної тези про усвідомлення спільного ворога Польщею та Україною. Більше того, різниця в кількості голосів наданих громадянами Німеччини, Іспанії, Італії, Чехії з наданими відповідями громадян Польщі висвітлює задачу для української традиційної та народної дипломатії щодо формування нового нарративу щодо впливу російсько-української війни на повсякденне життя громадян Європейського Союзу.

П'яте запитання, яке є одним з основних щодо з'ясування сьогоденної думки європейців щодо війни в Україні та визначення засад для української народної дипломатії, виявило розподілення за національним чинником у відповідях «Тому що це важливо для моєї країни» та «Тому що ця тема актуальна для мене за особистих причин». Лише 1 громадянин Італії та 4 громадянина Іспанії вважають війну в Україні актуальною через те, що вона має вплив на їхні країни – в той самий час дана відповідь була обрана громадянами Польщі 16 разів. Контroversійність даної статистики, на нашу думку, полягає в тому, що найбільша кількість відповідей (71) серед всіх європейців була віддана за висловлення «Тому що ця війна впливає на безпеку в країнах ЄС», зокрема 11 та 13 голосів від громадян Італії та Іспанії відповідно. Заслуговує на увагу також той факт, що найбільша кількість персональних причин зацікавленості була висловлена громадянами Польщі та Чехії (10 та 6 голосів відповідно), в той час як жоден з громадян Німеччини не обрав даний варіант.

Сьоме питання «Як Ви отримуєте інформацію про російсько-українську війну?» також показало те, що охоплення джерелами поширення інформації про Україну також залежить від національного показника. Хоча громадяни всіх репрезентованих країнах використовують більше, ніж одне джерело інформацію для отримання новин про російсько-українську війну, комплексність отримання новин відрізняється відповідно до різних держав. Так, наприклад, найменші показники охоплення спостерігаються серед жителів Іспанії та Італії – 25 та 30 вказаних відповідей відповідно, серед яких

лише один громадянин Іспанії отримує інформацію через друзів або знайомих. Хоча охоплення серед чехів також сягнуло лише 32 відповідей, розподілення вказаних джерел інформації є більше збалансованим. В той самий час охоплення серед поляків та німців сягнуло 37 та 40 відповідей відповідно.

Восьме питання також виявило суттєву різницю між наявністю новин про російсько-українську війну в залежності від національного показника. Зокрема, у підтвердження даних, отриманих через сьоме питання, найменшу кількість голосів про те, що вони бачать новини про Україну державних, регіональних чи місцевих медіа, зазначили іспанці – 2 відповіді, з відривом у 5 голосів до наступної найменшої відповіді від чехів та німців. Більше того, ще 11 голосів було віддано іспанцями за варіанти «Я майже на бачу їх» та «Ні», що дозволяє зробити припущення про особливу важливість роботи української цифрової та народної дипломатії на іспанську аудиторію, через відсутність забезпечення громадян цієї країни новинами через традиційні медіа.

Аналізуючи дев'яте питання через призму можливих національних відмінностей, основну увагу було зосереджено на різниці у комплексній зацікавленості громадян країн ЄС та явно відданих перевазі тому чи іншому варіанту. По-перше, частота вказаних причин була розподілена між країнами наступним чином: Італія – 24, Іспанія – 37, Німеччина - 34 голосів, Польща – 23, Чехія – 28. Всі 4 запропоновані причини, згідно з отриманими даними, є майже однаково важливими для представників Німеччини та Іспанії, в той самий час як поляки, італійці та чехи виявили більш конкретні уподобання. Так, наприклад, найменш зазначеною причиною для більшої зацікавленості у перебігу російсько-української війни громадяни Польщі зазначили додаткові знання щодо культури України. Більше того, саме поляки відзначили відповідь «Я вже достатньо зацікавлений в цій темі» найбільшу кількість разів – 7. Робимо пропущення, що ці два факти є взаємопов'язаними і підтверджують тезу про те, що багатостороння взаємодія та співпраця України та Польщі робить російсько-українську війну цікавою та важливою для поляків в її

звичайному вигляді, зокрема через політичні мотиви. Аналіз відповідей громадян Італії висвітлив цікавий дисбаланс між збільшенням можливої зацікавленості від споживання більшої кількості контенту щодо позитивних змін та вирішення збройного конфлікту (11 відповідей) та можливої ескалації війни в майбутньому (2 голоси). Певним чином це може свідчити загальний пріоритет громадян Італії щодо завершення російсько-української війни. Серед громадян Чехії найбільш популярною відповіддю, з відчутною різницею у кількості відданих голосів, стало бажання бачити більшу кількість новин про позитивні зміни, зусилля, спрямовані на встановлення миру в Україні. Однак варто зауважити, що саме громадяни Чехії віддали найбільшу кількість голосів в цьому питанні за те, що не є зацікавленими у перебігу російсько-української війни – 4 відповіді, тоді як німці вказали цей варіант лише один раз, а поляки, італійці та іспанці взагалі не обирали її.

Останнє, десяте, запитання нашого опитування показало порівняльну схожість у наданих відповідях представниками різних націй. Основними відмінностями, які варто висвітлити під час аналізу є те, що 90% німців та 85% італійців зазначили, що відчувають себе емоційно залученими до теми російсько-української війни, коли слухають особисті історії та переживання українців. Найменшим показником в рамках цієї самої відповіді стали 50% опитаних громадян Іспанії. В той самий час іспанці найбільш властивою для себе причиною визначили отримання новин щодо перебігу подій на лінії розмежування, тим самим також випереджуючи громадян інших країн, з точки зору обрання цієї відповіді. Варто також відмітити, що найбільша кількість відповідей щодо відсутності будь-яких емоцій від впливом споживання новин про Україну надійшла від громадян Чеської Республіки – 3 голоси, а найменша від громадян Італії – 0 відповідей.

Висновки до розділу 3.

Наприкінці цього розділу маємо зауважити, що складна частина впровадження сторітелінгу в українську народну дипломатію полягає в тому,

що сторітелінг залежить від наративної структури, яка повинна мати чіткий початок, середину та кінець, адже історія повинна передавати щось, що відбувається [6]. Однак, доки повномасштабне вторгнення на території України не закінчилось, інформація для написання та розповсюдження нових історій буде збільшуватись, що означає потребу в постійному оновленні інформаційного фону, який українці транслюють на міжнародну спільноту. Більш того, успішні чи щасливі історії, на нашу думку, не можна вважати такими також до кінця війни, тому що життя в країні, яка щодня перебуває під обстрілами, не дає жодного відчуття стабільності та безпеки, які є вирішальними аспектами для визначення особистого людського щастя та щасливого кінця певної розповіді.

Проаналізувавши вищевикладений матеріал, також маємо зробити висновок, що сторітелінг, який походить за ініціативи українських громадян, а не офіційних структур, є безпосередньою частиною народної дипломатії та містить в собі великий потенціал для покращення міжнародного іміджу України. Сторітелінг, як інструмент української народної дипломатії, може втілюватись в життя великою кількістю акторів, зокрема: новою та старою українськими діаспорами, українськими журналістами, активними представниками громадянського суспільства, а також звичайними громадянами, які мають можливість комунікувати з іноземною аудиторією. Більше того, сучасний український сторітелінг в площині народної дипломатії може набувати різноманітних характеристик та проявів, наприклад: бути вираженим через документальний кінематограф, соціальні мережі, міжособистісне спілкування, засоби масової інформації тощо.

Сторітелінг також є ключовим фактором для: підвищення обізнаності міжнародної спільноти про хід повномасштабного вторгнення, пошуку додаткової підтримки та допомоги з боку міжнародних партнерів, просування та підтвердження нових позитивних наративів про Україну в міжнародному просторі тощо. Окрім того, можемо зробити висновок, що журналістика є

безпосереднім втіленням сторітелінгу, а непровладні канали, видавництва тощо стають обличчями народної дипломатії. Більше того, журналістика, задокументовані свідчення та медійний розголос резонансних історій – все це в комплексі є шляхом до творення справедливого правосуддя.

Також після проведення та аналізу зазначеного в даній роботі опитування, маємо підсумувати основні закономірності взаємозв'язку теперішнього стану перебігу російсько-української війни, роботи української традиційної та народної дипломатії, а також ролі сторітелінгу у цій проблематиці.

Загальне ставлення представників європейської спільноти до повномасштабного вторгнення російської федерації на території України можна класифікувати сприятливим як для проведення заходів традиційної дипломатії, так і для існування української народної дипломатії. Спостерігаються вже існуюча зацікавленість у перебігу подій на російсько-українському фронті, а також відкритість до потенційного залучення щодо нових новин.

Проведене опитування показало відмінність у відповідях за національним показником в переважній кількості запитань, однак серед висунутих на початку даного розділу гіпотез можливо підтвердити лише деякі з них. Найпомітніша різниця була помічена серед відповідей громадян Іспанії, які виявила найменшу зацікавленість в поточному стані перебігу широкомасштабної війни, а також мають найнижчий показник потенційної зацікавленості в майбутньому.

ВИСНОВКИ

У сучасному світі традиційна дипломатія залишається центральним фактором у створенні міжнародних відносин та потужним засобом впливу на міжнародний імідж країн. Водночас інші галузі дипломатії, такі як економічна, культурна, громадська, спортивна та кулінарна, почали відігравати ключову роль у формуванні двосторонніх або багатосторонніх відносин. Крім того, зміни в структурі міжнародних відносин визначаються глобалізацією, цифровізацією та сучасними ідеологіями. Народну дипломатію можна розглядати як нову "живу систему", яка враховує переваги та недоліки різних аспектів, таких як діяльність міжнародних корпорацій та платформ, доступ більшості людей до Інтернету та соціальних мереж, легкість подорожей тощо.

В площині сьогоденних міжнародних відносин народна дипломатія займає важливе місце та щодня підтверджує свій вплив на перебіг двосторонніх та багатосторонніх відносин. Українська народна дипломатія досліджувалась вітчизняними вченими від початку розвитку самостійного зовнішньополітичного курсу держави. Однак саме від початку повномасштабного вторгнення українська народна дипломатія стала не просто доповненням традиційної дипломатії, але й потужним інструментом привертання уваги міжнародної спільноти до проблематики російсько-української війни.

Проаналізувавши наукову літературу та джерела, в яких розглядалась роль народної дипломатії та її сьогоденних інструментів в глобальних міжнародних відносинах, у реалізації зовнішньополітичних цілей України, було зроблено наступні висновки:

- Відсутність чіткої дефініції «народної дипломатії» в міжнародному науковому просторі, а також порівняна новизна даного виду дипломатії зумовлює актуальність її дослідження. Феномен української народної дипломатії також полягає в її прямій залежності від перебігу

російсько-української війни та має потенціал нового підходу до народної дипломатії в загальному розумінні;

- Народна дипломатія України від початку повномасштабного вторгнення російської федерації у 2022 році неодноразово доводила свою важливість та вплив на формування українського зовнішньополітичного статусу. Громадянська підтримка офіційних політичних рішень української влади, а також власне створення активістських заходів та зустрічей довели важливість участі активних представників суспільства в комунікації з іноземною спільнотою, а також підтвердили місце та роль українців в неформальних міжнародних відносинах;

- Під час широкомасштабної війни народна дипломатія українців проявила себе багатосторонньою системою, що включає різноманітні підходи, охоплює різноманітні сфери людської життєдіяльності, а також має безпосередній вплив на формування сучасного міжнародного іміджу України. Однак вплив народної дипломатії на сприйняття іноземною аудиторією та міжнародними акторами України на даний момент не можна визначити лише позитивним, або негативним явищем, що обумовлюється специфічною динамікою російсько-української війни;

- Сторітелінг стає ключовим елементом сучасних міжнародних відносин для країн з усього світу. Як інструмент, який може контролюватися офіційною владою, сторітелінг впроваджується в діяльність міністерств, державних політиків та програм організацій, зазвичай у рамках публічної дипломатії. Проте, феномен сторітелінгу як політичного методу не досліджується в контексті народної дипломатії. Офіційним інституціям складно формувати та контролювати цей тип дипломатії, що може пояснювати відсутність його вивчення. Для українського наукового товариства ця тема також повинна бути актуальною через війну та необхідність залучати й мотивувати українських біженців працювати над міжнародним іміджем та цілями нашої стратегії;

- В рамках повномасштабного вторгнення російської федерації на території України сторітелінг проявив себе як невід’ємна складова української народної дипломатії та як її потужний інструмент. Підкріплене проведенням в рамках даної роботи опитуванням, сторітелінг виступає в ролі важливого фактора залучення іноземної аудиторії до проблеми російсько-української війни. Однак феномен українського сторітелінгу в рамках російсько-української війни полягає в декількох чинниках та є не до кінця визначеним елементом. По-перше, тривалість та подальше продовження широкомасштабної війни робить половину українських історій та сторітелінгу незавершеними, що суперечить концепції самого сторітелінгу в цілому, а також визначає феномен сучасного українського сторітелінгу. По-друге, просування українського сторітелінгу має перешкоду у вигляді не підготовленої платформи та готовності іноземної аудиторії сприймати наші наративи через зменшення інформації про війну в Україні серед офіційних медіа міжнародних партнерів.

- Проаналізувавши сто відповідей, наданих громадянами п’яти різних європейських країн, ми змогли виділити загальну закономірність. Оскільки Україна розглядається більшістю представників як частина Європи, база для української сторітелінгової компанії є вищою, ніж у будь-якому іншому регіоні світу, через культурну, соціальну, політичну схожість. Крім того, опитування допомогло нам довести важливість почути особисті історії українців про війну, те, що вони пережили, як вони почуваються тощо, щоб європейці відчули більшу емоційну прив’язаність до цієї теми, а також особисті зв’язки між громадянами Європейського Союзу і Україна. Таким чином, сторітелінг доводить свої особливості та корисні аспекти під час війни та звертається до проблеми його використання в умовах громадянської дипломатії;

- З плином повномасштабного вторгнення українська народна дипломатія має формувати нові цікаві інструменти залучення

іноземної аудиторії до проблеми широкомасштабної війни на теренах нашої держави. Безпосередньо це пов'язане з тим, що звичні наративи та однакові формати їхньої подачі не можуть дуже довго втримувати зацікавленість аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанов К. Народна дипломатія в системі міждержавних українсько-грецьких відносин та її роль у реалізації принципів етнополітики України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2006. № 30(1). С. 68-77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2006_30%281%29__8 (дата звернення: 25.09.2024)
2. Балабанов К., Трофименко М. "Публічна дипломатія" як відповідь на виклики сучасності. *Україна дипломатична*. 2013. Вип. 14. С. 989-1021. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrdip_2013_14_60 (дата звернення: 25.09.2024)
3. Біла Андріана. М'яка сила в умовах війни: про публічну дипломатію України в Ліванській Республіці. *Україна дипломатична*. 2023. С. 750-751. URL: <http://ud.gdip.com.ua/vypusk-xxiv.html> (дата звернення: 10.10.2024)
4. Блавіцький М., Лазарюк В. Потенціал громадської дипломатії в умовах гібридного протистояння та військового конфлікту в Україні URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/41096/2/MCTD_2023_Blavitskyi_M-The_potential_of_public_96-98.pdf (дата звернення: 07.10.2024).
5. В Україні запрацював унікальний Віртуальний музей української діаспори URL: <https://ukrainky.com.ua/v-ukrayini-zapraczyuvav-unikalnyj-virtualnyj-muzej-ukrayinskoji-diaspory/> (дата звернення 06.06.2024)
6. Валерій Пекар URL: <https://www.facebook.com/share/46AqT8j3jbezeuZF/?mibextid=WC7FNe> (дата звернення: 30.08.2024)
7. Війна в Ізраїлі. Що відбувається у третій день нападу ХАМАС URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c28vznr21xvo> (дата звернення: 25.08.2024)
8. Горлач. П. До річниці знищення музею Куїнджі у Маріуполі створили його цифрову реконструкцію. URL: <https://suspilne.media/culture/420393->

do-ricnici-znisenna-muzeu-kuindzi-u-mariupoli-stvorili-jogo-cifrovu-rekonstrukciu/ (дата звернення 06.06.2024)

9. Громадянське суспільство й ідея пріоритету загальнолюдських цінностей у світовій політиці URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/chuwardynskyi_hromadianske.pdf (дата звернення: 24.09.2024)

10. Декларація Мадридського саміту НАТО від 29 червня 2022 року URL https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_196951.htm?selectedLocale=uk (дата звернення 08.12.2024)

11. Євген Клопотенко: «Борщ – наш! Як ми готували подання заявки в ЮНЕСКО і перемогли» URL: <https://klopotenko.com/evgen-klopotenko-borshh-nash-yak-my-gotuvaly-podannya-zayavky-v-yunesko-i-peremogly/> (дата звернення 08.12.2024)

12. Закон України "Про громадські об'єднання" 2013, № 1, ст.1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення 08.12.2024)

13. Закон України "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики" 2010, № 40, ст.527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> (дата звернення 08.12.2024)

14. Зруйнований, але не знищений: як вивезені з окупації цифрові копії продовжують історію Маріупольського краєзнавчого музею URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mariupolskyu-muzey-obstrily-okupatsiya-viyna/32487629.html> (дата звернення 07.08.2024)

15. Зінов'єва Т. Відеоігри як глибокі медіа: виклики під час російсько-української війни. *Образ*. 2024. Вип. 1 (44). С. 45-57. URL: [https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.1\(44\)-45-57](https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.1(44)-45-57) (дата звернення 22.10.2024)

16. Капітоненко М. "М'яка сила" у сучасній світовій політиці: теоретичні аспекти. Том 2. №. 94. 2010: Актуальні проблеми міжнародних відносин

URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/apmv/article/view/705> (дата звернення 07.08.2024)

17. Краснопольська Т. М. Механізм реалізації молодіжної політики ЄС. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса, Сер.: Політичні науки*. 2019. С. 47-52. URL: [file:///C:/Users/RedmiBook14/Downloads/7601-](file:///C:/Users/RedmiBook14/Downloads/7601-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15266-2-10-20191209.pdf)

[%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15266-2-10-20191209.pdf](file:///C:/Users/RedmiBook14/Downloads/7601-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15266-2-10-20191209.pdf) (дата звернення: 08.04.2024)

18. Комюніке Брюссельського саміту НАТО від 14 червня 2021 року URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_185000.htm (дата звернення 08.12.2024)

19. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text)
[%D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text) (дата звернення 08.12.2024)

20. Маніфест сталого миру. Never again 2.0 URL: <https://sustainablepeacemanifesto.org/ua/> (дата звернення: 13.08.2024).

21. Маріупольський художній музей ім. А.І. Куїнджі. Mariupol City council. URL: <https://travelbox.in.ua/museum-kuinji/> (дата звернення 25.10.2023)

22. Найбільші збори на ЗСУ за час війни: на що і як швидко збирали кошти URL: [https://www.slovoidilo.ua/2023/08/15/infografika/suspilstvo/najbilshi-](https://www.slovoidilo.ua/2023/08/15/infografika/suspilstvo/najbilshi-zbory-zsu-chas-vijny-yak-shvydko-zbyraly-koshty)
[zbory-zsu-chas-vijny-yak-shvydko-zbyraly-koshty](https://www.slovoidilo.ua/2023/08/15/infografika/suspilstvo/najbilshi-zbory-zsu-chas-vijny-yak-shvydko-zbyraly-koshty) (дата звернення: 20.08.2024).

23. Народна культурна дипломатія: як навчити світ відчувати Україну серцем URL: <https://life.pravda.com.ua/> (дата звернення: 13.08.2024).

24. Наталія Ємченко URL: <https://www.facebook.com/share/XGA1UFjVQfXmnqrt/?mibextid=WC7FNe> (дата звернення: 03.09.2024).

25. Охматдит. Що ця лікарня означає для України і як її замінити
URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c8vde443pr5o> (дата звернення: 20.10.2024).
26. Папа Римський зустрівся з дружинами захисників Маріуполя
URL: <https://glavcom.ua/> (дата звернення: 26.08.2024)
27. Петрова С. Вплив народної дипломатії на ментальне мапування відносин України та країн Європи під час повномасштабної російсько-української війни
28. Петрова С. Народна дипломатія в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України
29. Петрова С. Роль музейного фонду України в популяризації української культури закордоном
30. Петрова С. Складова молодіжних обмінів в діяльності української народної дипломатії під час широкомасштабної російсько-української війни
31. Польща та Україна: криза у відносинах з надією на ренесанс
URL: <https://www.dw.com/uk/polsa-ta-ukraina-kriza-u-vidnosinah-z-nadieiu-na-renesans/a-67635222> (дата звернення: 20.08.2024)
32. Постанова Кабінету Міністрів України № 344/2018 "Про затвердження Державної програми співпраці з закордонними українцями на період до 2020 року" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення 08.12.2024)
33. Путін розпочав повномасштабне вторгнення в Україну – Кулеба
URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/polituka/20220224-putin-rozpochav-povnomasshtabne-vtorgnennya-v-ukrayinu-kuleba/> (дата звернення: 28.06.2024)
34. Резолюція Європейського парламенту від 1 березня 2022 року про російську агресію проти України (2022/2564(RSP))
URL: [https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/249000/P9_TA\(2022\)0052_UK_tracks%20after%20adoption_corr.pdf](https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/249000/P9_TA(2022)0052_UK_tracks%20after%20adoption_corr.pdf) (дата звернення 08.12.2024)

35. Резолюція Європарламенту від 7 квітня 2022 року про захист, наданий ЄС дітям та молоді, що тікають від війни в Україні (2022/2618(RSP))
URL: https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/250112/0097_EU%20Protection%20of%20children%20and%20young%20people%20fleeing%20the%20war%20against%20Ukraine.pdf (дата звернення 08.12.2024)

36. Саша Кольцова: «Маєш наповнитися українським контентом, аби стати українцем, яким не був. А ми всі були так собі українцями»
URL: <https://www.oporaua.org/vybory/sasha-kol-cova-mayesh-napovnitisya-ukrayins-kim-kontentom-abi-stati-ukrayincem-yakim-ne-buv-a-mi-vsi-buli-tak-sobi-ukrayincyami-25081> (дата звернення 10.10.2024)

37. Сегеда О.О. Цифрова дипломатія України як елемент нової публічної дипломатії. *Політикус*. 2020. №3. URL: С. 139-147.
URL: http://politicus.od.ua/3_2020/23.pdf (дата звернення: 05.08.2024)

38. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ на 2021-2025 роки URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/%D0%A1%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%97/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 26.08.2024)

39. Тимчасовий захист. UNHCR. The UN Refugee Agency
URL: <https://help.unhcr.org/ireland/uk/%d0%be%d1%81%d0%be%d0%b1%d0%b8-%d0%b7%d0%bc%d1%83%d1%88%d0%b5%d0%bd%d1%96-%d1%82%d1%96%d0%ba%d0%b0%d1%82%d0%b8-%d0%b7-%d1%83%d0%ba%d1%80%d0%b0%d1%97%d0%bd%d0%b8/%d1%82%d0%b8%d0%bc%d1%87%d0%b0%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%b8%d0%b9-%d0%b7%d0%b0%d1%85%d0%b8%d1%81%d1%82/> (дата звернення: 20.02.2024)

40. Трофименко М. В. Національна модель традиційної та публічної дипломатії: досвід США. *Вісник Маріупольського державного університету*.

Серія : Історія. Політологія. 2014. Вип. 9. С. 140-159.
 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_ip_2014_9_19 (дата звернення: 13.09.24)

41. У Ватикані презентували документальний фільм «Свобода у вогні: боротьба України за свободу» URL: <https://tsn.ua/ukrayina/u-vatikani-prezentovali-dokumentalniy-film-svoboda-u-vogni-borotba-ukrayini-za-svobodu-2272747.html#:~:text=24%20%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%BE%D0%B3%D0%BE%202023%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%2C%20%D1%83%20%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8E%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%81%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F,Ukraine%E2%80%99s%20Fight%20for%20Freedom%29%20%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B0%20%D0%84%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%B0%20%D0%90%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B5%D1%94%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE>. (дата звернення: 14.09.24)

42. У Києві родичі захисників "Азовстали" мітингували на підтримку військовополонених та зниклих безвісти бійців URL: <https://suspilne.media/kyiv/759527-u-kievi-rodici-zahisnikiv-azovstali-mitingovali-na-pidtrimku-vijskovopoloneniht-ta-zniklih-bezvisti-bijciv/> (дата звернення: 03.10.24)

43. Указ Президента України N 892/2001 "Про Національну програму "Закордонне українство" на період до 2005 року" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892/2001#Text> (дата звернення 08.12.2024)

44. Указ Президента України № 156/2018 "Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України" URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156/2018#Text> (дата звернення 08.12.2024)

45. Українка, яка малює еротіку у Берліні: Мої картини дарують друзям на фронті URL: <https://kr.ua/ua/life/a661747-ukrajinka-jaka-maljuje-erotiku-u-berlini-moji-kartini-darujut-druzjam-na-fronti> (дата звернення 07.11.2023)

46. Хто така Грета Тунберг і чому про неї всі говорять URL: <https://vogue.ua/article/culture/lifestyle/kto-takaya-greta-tunberg-38111.html> (дата звернення: 24.10.24)

47. Як говорити про війну, аби світ почув? Дивіться на DOCUSPACE URL: <https://www.prostir.ua/?news=yak-hovoryty-pro-vijnu-aby-svit-pochuv-dyvitsya-na-docuspace> (дата звернення: 15.09.24)

48. Як з'явилась легенда про Привида Києва і хто "ховався" за героїчним образом URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/k-z-yavilas-legenda-privida-kieva-i-hto-hovavsya-1727777992.html> (дата звернення: 15.09.24)

49. Art of Narrative Diplomacy: Bridging Cultures Through Storytelling and Literature URL: <https://thediplomaticinsight.com/art-of-narrative-diplomacy-bridging-cultures-through-storytelling-and-literature/> (дата звернення: 28.10.24)

50. Bhandari R., Belyavina R. Evaluating and Measuring the Impact of Citizen Diplomacy: Current Status and Future Directions. Institute of International Education (IIE) URL: <https://www.iie.org/wp-content/uploads/2022/12/ImpactofCitizenDiplomacyReport.pdf> (дата звернення: 16.10.2024)

51. Bjola C., Holmes M. Digital Diplomacy: Theory and Practice. 2015. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315730844/digital-diplomacy-corneliu-bjola-marcus-holmes> (дата звернення 09.10.2024)

52. Charter of the United Nations URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення: 09.11.24)
53. Corporate Citizenship and Citizen Diplomacy URL: <https://www.cfr.org/event/corporate-citizenship-and-citizen-diplomacy> (дата звернення: 10.11.24)
54. Daniel Kadishon. The other future of citizen diplomacy URL: <https://www.diplomaticourier.com/posts/the-other-future-of-citizen-diplomacy> (дата звернення 23.10.2024)
55. Do the Russians cry too? Russia Today propagandist's film screened at the Venice Film Festival URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/09/6/7473743/> (дата звернення: 29.10.24)
56. Erasmus+. EU programme for education, training, youth and sport. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/about-erasmus/history-funding-and-future> (дата звернення: 05.04.2024).
57. EU challenges and priorities in 2023 URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3092> (application date: 27.08.2024)
58. EU solidarity with Ukraine URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/#refugees> (дата звернення: 18.02.2024)
59. Fulda, A. The Emergence of Citizen Diplomacy in European Union–China Relations: Principles, Pillars, Pioneers, Paradoxes. *Diplomacy & Statecraft*. 2019. 30(1). 188–216. URL: <https://doi.org/10.1080/09592296.2019.1557419> (дата звернення: 26.07.2024)
60. Hagström, L., & Gustafsson, K. (2019). Narrative power: how storytelling shapes East Asian international politics. *Cambridge Review of International Affairs*, 32(4), 387–406. URL: <https://doi.org/10.1080/09557571.2019.1623498> (дата звернення: 18.10.2024)

61. Halytska M. M., Міжнародні молодіжні зустрічі у формуванні між-культурної компетентності майбутніх фахівців. OD. 2014. № 4 (8). С. 81- 92. URL: <https://www.od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/184> (дата звернення: 08.04.2024).
62. Hedling, E. Storytelling in EU public diplomacy: reputation management and recognition of success. *Place Brand Public Dipl* 16, С.143–152. 2020. URL: <https://doi.org/10.1057/s41254-019-00138-2> (дата звернення: 19.10.2024)
63. Horbyk, R., Orlova, D. Transmedia storytelling and memetic warfare: Ukraine’s wartime public diplomacy. *Place Brand Public Dipl* 19, 228–231. 2023. URL: <https://doi.org/10.1057/s41254-022-00283-1> (дата звернення: 18.10.2024)
64. In France, an exhibition titled "War Diaries: Unheard Voices of Ukrainian Children" has been opened URL: <https://odessa-journal.com/in-france-an-exhibition-titled-war-diaries-unheard-voices-of-ukrainian-children-has-been-opened> (дата звернення: 21.02.2024)
65. J. Cull N. “Public diplomacy” before Gullion: the evolution of a phrase URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase> (дата звернення: 22.10.2024)
66. Joseph S. Nye, Jr., Jack Landman Goldsmith *The Future of Power Bulletin of the American Academy of Arts and Sciences*, Vol. 64, No. 3. 2011. pp. 45-52 URL: <https://www.jstor.org/stable/41149419> (дата звернення: 22.10.2024)
67. Manor I. The Digitalization of Diplomacy: A Systematic Review URL: <https://www.qeh.ox.ac.uk/sites/default/files/2023-08/DigDiploROxWP2.pdf> (дата звернення 15.10.2024)
68. Mashiah, I. “We are a hub for tech, innovation, and entrepreneurship”: how places use tech-driven storytelling for nation branding. *Place Brand Public Dipl* (2024). URL: <https://doi.org/10.1057/s41254-024-00341-w> (дата звернення: 07.09.2024)

69. Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. Wartime diplomacy
URL: <https://wartimediplomacy.mfa.gov.ua/en> (дата звернення: 27.10.2024)
70. Michele Acuto. City diplomats go from a seat at the table to the hot seat
URL: <https://www.diplomaticourier.com/> (дата звернення: 24.10.2024)
71. Mstyslav Chernov URL: <https://www.mstyslav.com/bio> (дата звернення: 07.08.2024)
72. Museum of stolen art URL: <https://www.museumofstolen.art/en> (дата звернення: 14.10.2024)
73. Nancy Snow Student Mobility and Its Relevance to International Relations Theory URL: <https://www.e-ir.info/2021/12/05/student-mobility-and-its-relevance-to-international-relations-theory/> (дата звернення: 15.11.2024)
74. Nassar, D., Tatevossian, A., & U.S. Center for Citizen Diplomacy. The Role Of New Media In Advancing Citizen Diplomacy Roundtable URL: <https://escholarship.org/uc/item/5cf3g2nm> (дата звернення: 18.02.2024)
75. Nye, J. Soft power: the origins and political progress of a concept. *Palgrave Commun* 3. 2017. URL: <https://doi.org/10.1057/pal-comms.2017.8> (дата звернення: 20.09.2024)
76. Nye J. "Soft Power." *Foreign Policy* 80. 1990. P. 153-171. URL: <https://www.jstor.org/stable/1148580?seq=2> (дата звернення: 20.09.2024)
77. Operational Data Portal. Ukraine Refugee Situation URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 06.12.2024)
78. Over 4.3 million people under temporary protection URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240208-1> (дата звернення: 18.02.2024)
79. People to people international URL: <https://www.ptpi.eu/history/> (дата звернення: 15.10.2024)
80. Snow N., & Taylor, P.. Routledge Handbook of Public Diplomacy (1st ed.). Routledge. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203891520> (дата звернення: 16.10.2024)

81. Soft Power: The Means to Success in World Politics
URL: <https://www.carnegiecouncil.org/media/series/39/20040413-soft-power-the-means-to-success-in-world-politics> (дата звернення: 21.10.2024)

82. Studenti no Ukrainas mācās Latvijas Universitātē
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qs0uWt8MOos> (дата звернення: 17.09.2024)

83. Telegram channel: ЯМАріуполь URL: https://t.me/mariupol_1778 (дата звернення 09.10.2024)

84. The future of citizen diplomacy Mary D.Kane
URL: <https://www.diplomaticourier.com/posts/the-future-of-citizen-diplomacy>
(дата звернення 23.10.2024)

85. "The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations"
edited by Jan Melissen
URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення 23.10.2024)

86. The Role of Independent Volunteers in Humanitarian Crises Izabela Pereira Watts
URL: <https://www.e-ir.info/2016/06/29/the-role-of-independent-volunteers-in-humanitarian-crisis/> (дата звернення 27.10.2024)

87. Time 2019. Person of the Year Greta Thunberg
URL: <https://time.com/person-of-the-year-2019-greta-thunberg/> (дата звернення 12.11.2024)

88. Trofymenko M., Gridina I., Petrova S. Citizen diplomacy during the full-scale invasion of russia in Ukraine: the role of storytelling in the Ukraine's international image development

89. UNESCO's 1974 Recommendation Concerning Education for International Understanding, Cooperation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms
URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000383055> (дата звернення 17.11.2024)

90. United Nations Resolution on Culture of Peace (A/RES/53/243)
URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n99/774/43/pdf/n9977443.pdf> (дата звернення 13.11.2024)

91. Wartime Diplomacy in times of full-scale Russian aggression
URL: <https://ukraineun.org/en/press-center/642-wartime-diplomacy-in-times-of-full-scale-russian-aggression/> (дата звернення 02.11.2024)

92. What is Storytelling? An Ultimate Guid URL: <https://www.theknowledgeacademy.com/blog/what-is-storytelling/#:~:text=Storytelling%20is%20the%20art%20of%20conveying%20narratives%20through,with%20others%2C%20convey%20messages%20effectively%2C%20and%20inspire%20action> (дата звернення 09.10.2024)

93. «Мій будинок згорів. Моє рідне місто знищено. Маріупольцям немає куди повертатись після війни» URL: <https://vm.tiktok.com/ZMh6Ctqhp/> (дата звернення 10.10.2024)

94. «Народна дипломатія» як інструмент інтеграції України до Європейського Союзу (на прикладі роботи Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради)
URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6596/1/Zakomorna.pdf> (дата звернення 25.05.2024)

95. «Наші» на Заході. Олена Стяжкіна – про те, як обізнаність про Україну перетворюється на любов та допомогу
URL: https://shidnow.com.ua/nashi-na-zahodi-olena-styazhkina-pro-te-yak-obiznanist-pro-ukrayinu-peretvoryuyetsya-na-lyubov-ta-dopomogu/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR2A0e7as_0uDD9LVQn8mOxUmUKYt7LWSV9KfEjywhpWm3PRDtvQmyOq2ko_aem_AQiZnjqLQW49FXbY4UuBI46pYtzWotOGiNNLJ2henhn9HA7E5CFeQH9-JF4SBNF_5mSvsHwV_F7RbiVdo2e_YQ1T (дата звернення 18.10.2024)

96. "20 Days in Mariupol" wins the Oscar for Best Documentary Feature Film URL: <https://svidomi.in.ua/page/20-days-in-mariupol-wins-the-oscar-for-best-documentary-feature-film> (дата звернення 04.06.2024)